

MAARIT ANSELA,  
TOMMI HAAPANIEMI JA  
SÄDE PIRTTIMÄKI

# **Yliopisto- opiskelijan hops**

Ohjaajan opas

Oppimiskeskus  
Kuopion yliopisto



Yhteystiedot:

**Oppimiskeskus  
Kuopion yliopisto  
PL 1627  
FIN-70211 KUOPIO  
Puh. 017 163 622  
Fax 017 162 214**

**ISBN 951-781-479-8  
ISBN 951-27-0257-6 (PDF)**

**Kevama Oy  
Kuopio 2005  
Finland**

## Lukijalle

Yliopistot ottavat henkilökohtaiset opintosuunnitelmat, hopsit<sup>1</sup>, käyttöön opiskelijoiden ohjauksessa kaikilla koulutusaloilla vuoteen 2006 mennessä. Hopsit eivät sinänsä ole aivan vieras ilmiö yliopistokontekstissa, sillä useassa yksikössä on niistä jo vuosien kokemus. Käytäntöjä on siis luotu sekä hopseja määriteltä alakohtaisesti ja yliopistotasolla. Hopsien laajamittainen käyttöönotto tarkoittaa kuitenkin myös sitä, että joillakin aloilla täytyy synnyttää kokonaan uusia käytäntöjä. Tämän oppaan tarkoituksena on tukea hopsien käyttöä - sekä olemassa olevien hopsmuotojen kehittämistä että uusien synnyttämistä - yliopisto-opiskelijan ohjauksen välineenä. Opas pyrkii osaltaan kannustamaan ohjauksen toimijoita hopsien määrittelyyn ja ohjauksen käytännöistä keskusteluun.

Hopsit ja yliopisto-opiskelijan ohjaus eivät tapahdu tyhjiössä, vaan niitä muokkaavat useat haasteet. Näitä ovat muun muassa yhteiskunnalliset muutokset, koulutusorganisaatioiden kehittäminen ja jatkuvan arvioinnin periaate, oppimistutkimuksen uudet tulokset sekä koulusteknologia. Laadukkaan ohjauksen takeena on, että opiskelijan oppimisen edistäminen pidetään kehittämistyön keskiössä. Kaikki nämä haasteet edellyttävät ohjaajien yhteistyötä, hopsien määrittelyä, ohjauksen laadun arviointikriteerien pohtimista sekä eri toimijoiden (myös opiskelijoiden) osallistuvaa keskustelua ja sitoutumista hopsikäytäntöjen kehittämiseen. Oppaamme tavoitteena on myös tukea hopsien käyttöä ohjauksen resursseja kokoavana ja ohjaajien yhteistyötä kannustavana välineenä.

Määrittelemme henkilökohtaisen opintojen suunnittelun jatkuvaksi prosessiksi, jonka eri vaiheissa opiskelija voi dokumentoida suunnittelun vaiheita ja tuloksia, hopseja, itselleen tai ohjauksen välineeksi. Hopsit liittyvät siten kiinteästi eri koulutuksiin ja tutkintoihin; opinto-

---

<sup>1</sup> Koska HOPS-lyhenteen sijasta hopsia käytetään jo melko yleisesti sanana, käytämme ja taivutamme sitä samalla tavoin kuin muitakin yleisnimiä.

jen suunnittelu on vastaavasti näitä laajempi ja kattavampi prosessi. Tämä on ollut niin ikään yhtenä peruslähtökohtanamme oppaan sisältöä ja sen rakennetta hahmottaessamme.

Opas koostuu kuudesta pääluvusta. Esittelemme ensimmäisessä luvussa hopsin taustoja ja lähtökohtia, minkä jälkeen määrittelemme hopsia käsitteenä. Kolmannessa luvussa pureudumme hopsin käytännön ratkaisuihin opintojen eri vaiheissa. Neljännessä luvussa nostamme esiin sekä opiskelijan että ohjaajan asiantuntijuuden aineksia, ja viides luku keskittyy hopsiin ohjauksen laatutekijänä. Kuudes ja viimeinen luku poikkeaa aiemmista siten, että se on tarkoitettu opiskelijalle laadittavan materiaalin ideapaperiksi tai sellaisenaan ohjauksen tueksi, esimerkiksi kopioitavaksi opiskelijalle.

Tavoitteenamme on ollut koota käytännönläheinen opas, jonka sisältö pohjaa kirjoittajien kokemuksiin opetuksen ja ohjauksen kehittämisestä, eri opetuksen kehittämishankkeiden sekä kirjallisuuden esittämiin näkemyksiin aihepiiristä. Luetteloimme kunkin luvun loppuun siinä käytettyä ja hyödylliseksi katsomaamme kirjallisuutta. Lisäksi kussakin luvussa on pohdintakysymyksiä, joiden toivomme edesauttavan kehittämistyötä ja virittävän keskustelua eri toimijoiden kesken.

Opas on syntynyt opetusministeriön vuosille 2004 - 2006 rahoittaman Walmiiksi Wiidessä Wuodessa -hankkeen (ks. [www.w5w.fi](http://www.w5w.fi)) ensimmäisen toimintavuoden tuloksena. Hankkeen tavoitteena on tukea suomalaisten yliopistojen siirtymistä kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen. Siirtymistä laadullisesti ohjaavina pääteemoina W5W-hankkeessa ovat toimivat opetussuunnitelmat sekä ohjattu opintopolku. Verkostohankkeessa on aktiivisesti mukana 12 yliopistoa.

Haluamme kiittää kaikkia oppaan laadintaan vaikuttaneita ja käsikirjoituksen kommentointiin osallistuneita yliopistolaisia. W5W-hankkeen vuonna 2004 järjestämään valtakunnalliseen "Akateeminen hops ja sen ohjaaminen" koulutuksen peruspakettiin osallistui lukuisia opettajia ja ohjaajia. Heidän koulutuksen aikana esittämät näkemyk-

sensä ja näkökulmansa ovat ohjanneet suurelta osin tämän oppaan sisältöä ja rakenteen muotoutumista. Peruspaketin päätyttyä oppaan ensimmäisiä käsikirjoituksia ovat kommentoineet koulutuksen jatkopakettiin lukuvuonna 2004 - 2005 osallistuvat opettajat ja ohjaajat eri yliopistoista ja tieteenaloilta, mistä heille erityiskiitokset. Jatkopakettiin osallistujat valmistelevat parhaillaan erilaisia hopskäytäntöjä ja -näkökulmia kuvaavia artikkeleja koottavaksi tämän oppaan myöhemmin ilmestyväksi "jatko-osaksi".

Kuopiossa maaliskuussa 2005

Maarit Ansela, Tommi Haapaniemi ja Säde Pirrtimäki



# SISÄLTÖ

## LUKIJALLE

### 1 HOPSIT LAAJASTI KÄYTTÖÖN YLIOPISTOISSA .....9

### 2 YLIOPISTO-OPISKELIJAN HOPS: KÄSITTEEN MÄÄRITTELYÄ ..... 13

Alakäsitteitä .....	14
Rajattu hops.....	15
Avoin hops .....	15
Akateeminen hops.....	17
Muita hopstyypppejä .....	19
Lähi- ja rinnakkaiskäsitteitä .....	20
Yhdistetyt ja yhteiset määritelmät .....	22

### 3 HOPS - OPINTOPOLUN ERI VAIHEISSA.....25

Hopsin ohjaamisen lähtökohtia.....	25
Hopsin ohjaus opintojen alkuvaiheessa.....	30
Orientoituminen opiskelu- ja tiedeyhteisöön .....	31
Akateemiset opiskelutaidot .....	31
Opintojen suunnittelu .....	33
Hopsin ohjaus opintojen keskivaiheessa .....	39
Hopsin ohjaus opintojen päättövaiheessa .....	41

### 4 HOPSIN EDELLYTTÄMÄ ASIANTUNTIJUUS .....45

Opiskelijan osaaminen .....	45
Ohjaajan perus-, ydin- ja avainosaaminen .....	48
Dynaaminen asiantuntijuus .....	51

### 5 HOPS JA OHJAUKSEN LAATU .....55

Hopsien kehittäminen .....	55
Hopsien arviointi .....	58
Hopsit opetuksen laatu järjestelmän osana .....	60

### 6 VINKKEJÄ OPISKELIJALLE HOPSIN TEKOON JA OHJAUKSEEN VALMISTAUTUMISEEN .....65

## LIITTEET



---

## 1 HOPSIT LAAJASTI KÄYTTÖÖN YLIOPISTOISSA

Opiskelijan ohjauksen kehittäminen on jatkuva prosessi, jolle korkeakoulutuksen kehittyminen ja yhteiskunnan muutokset tuovat omat haasteensa. Yliopisto-opintojen ohjauksen tehostamisen tarve on ollut yliopistojen tiedossa jo pitempään, mutta se ja yksilöllistämisen haasteet korostuvat juuri nyt, kun yliopistot siirtyvät kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen. Tutkintojen kehittäminen on toteutettu osana Bolognan prosessia. Sen pyrkimyksenä on parantaa opiskelijoiden mahdollisuuksia liikkuvuuteen, tehostaa opintojen työelämärelevanssia, kehittää opintopolkujen vaihtoehtoja sekä varmistaa samalla kohtuulliset tutkintojen suorittamisajat.

Myös suunnitelmallisuutta korostetaan jo opintojen alusta lähtien, sillä suomalaiset yliopistot ovat opetusministeriön kanssa käymissään tulosneuvotteluissa päättäneet ottaa henkilökohtaiset opintosuunnitelmat opiskelijoiden ohjauksen välineeksi kaikilla koulutusaloilla vuoteen 2006 mennessä. Hopsien käyttöönoton tavoitteet voivat vaihdella tieteenala- ja yliopistokohtaisesti. Yhteiset suuntaviivat ja päätavoitteet ohjauksen kehittämiseksi ovat kuitenkin olemassa. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2003–2008 yleistavoitteena on korkeakoulutuksen läpäisyn tehostaminen sekä keskeyttämisten vähentäminen. Yliopistot ovat ohjausta ja perusopetusta koskevilla strategioissaan kiinnittäneet erityistä huomiota opintojen etenemistä estävien tekijöiden poistamiseen ja joustavien opintojen suunnittelu- ja seurantajärjestelyjen luomiseen. Tavoitteena on opintojen sujuva eteneminen ja opintoaikojen lyheneminen.

Tutkintorakennenuudistuksen kynnyksellä julkaistuissa työryhmäraporteissa ja kehittämissuunnitelmissa on esitetty runsaasti perusteluja hopsien käyttöönotolle sekä tavoitteita hopseille ja opiskelijan ohjauk-

sen kehittämiseksi. Kertaamme seuraavassa näiden asiapapereiden keskeisimpiä perusteluja ja tavoitteita.

Tutkinnonuudistuksen yhteydessä hopsien käyttöönoton tavoitteena on muun muassa:

- mahdollistaa yksilöllisiä opintopolkuja
- tukea sitoutumista tehokkaaseen opiskeluun
- jäsentää opintoja tehokkaammin
- määrittellä tutkintoon kuuluvia opintoja etukäteen
- tukea opintojen etenemistä opiskelu- ja elämäntilanteiden muutoksissa
- lyhentää tutkintojen suoritusajkoja
- tukea opiskelijan työelämä- ja tutkimusvalmiuksien kehittymistä
- turvata opiskelun jatkuvuuden työssäkäynnin lisääntyessä
- tukea opintotuen käytön suunnittelua

Tavoitteena siis on, että opintojen suunnitteluun, ohjaukseen ja etenemisen seurantaan syntyy välineitä ja käytäntöjä, joiden toteuttamiseen sekä opiskelija että yliopisto sitoutuvat. Henkilökohtaiset opintosuunnitelmat ovat joustavia asiakirjoja, joita voidaan muuttaa yliopiston määräämällä tavalla. Hopsien lähtökohtana on opetussuunnitelma, jonka sisältämien opintojen tarkoituksenmukaista toteutumista hopsilla tuetaan. Näin ollen tutkintojen rakenteen sekä opetussuunnitelmien kehittäminen tukee osaltaan opintojen suunnittelua. Hopsien käyttöä kehitetään myös opintojen hyväksilukemisessa siirryttäessä korkeakoulusektorilta toiselle. Hopsien kehittämisessä on tärkeää, että ne tukevat sisällöllisesti selkeiden kokonaisuuksien rakentumista ja maisteriopintoihin suuntautumisen ohjausta.

Opintojen suunnitelmallisuuden lisäämisellä pyritään myös opintoaikojen lyhentämiseen. Yliopistojen on järjestettävä 1.8.2005 voimaan tulevan yliopistolain muutoksen (Hallituksen esitys 12/2005) mukaisesti opintojen ohjaus siten, että opiskelijoiden on täysipäiväisesti opiskellen mahdollisuus suorittaa tutkinnot niiden tavoitteellisissa

suorittamisajoissa. Tavoiteaika voisi ylittyä yliopiston päätöksellä opiskelijan esittämän tavoitteellisen ja toteuttamiskelpoisen suunnitelman perusteella.

Opintojen joustavuuden ennakoidaan yleisesti ottaen lisäävän ohjauksen tarvetta. Hopsien avulla pyritään saamaan ohjauksen piiriin juuri ne opiskelijat, jotka ohjausta tarvitsevat. Yksi ratkaisu on integroida opintojen suunnittelu osaksi opintopakettia ja siten osaksi kurssivaatimuksia. Tämä asettaa opettajat keskeiseen rooliin hopsien ohjauksessa. Hopsin laadintaa tulisi tukea ohjauskeskusteluilla, joissa opiskelija ja ohjaaja voivat yhdessä ennakoita mahdollisia ongelmia, suunnitella opintoihin joustonvaraa, miettiä opintoihin liittyviä valintoja sekä tarkastella tutkintoa kokonaisuudessaan. Ohjauksessa ja hopsien laatimisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota työelämä- ja jatko-opiskeluvalmiuksien rakentumiseen. Hops toimii ohjauskeskustelussa eräänlaisena opiskelijan "kehityskeskustelun" runkona ja opiskeluprosessin arvioinnin välineenä.

Opintojen etenemiseen ja tutkinto-opiskelun keston vaikuttavat oleellisesti myös muut kuin opintojen sisältöön liittyvät tekijät, esimerkiksi opintotuki. Hops voi olla myös opintososiaalisten tekijöiden suunnittelun kannalta tärkeä väline. Opintotuen riittävyyden arviointi on keskeistä erityisesti, jos opiskelijalla on jo aikaisempia opintoja. Opintososiaalisten tekijöiden suunnittelua tukee opintokertymän vuosittainen seuranta, jonka avulla on mahdollista varhainen puuttuminen, ohjaus ja opintotuen riittävyyden arviointi.

*Pohdittavaa: Miten opiskelijan ohjauksen ja hopsien laadinnan tavoitteet on määritelty omassa yksikössäsi?*

---

**Kirjallisuus:**

Hallituksen esitys 12/2005. Valtioneuvoston Viikko 7.  
(<http://www.valtioneuvosto.fi/vn/liston/base.lsp?r=fi&old=754>, luettu 29.3.2005.)

Lempinen P. & Tiilikainen A. 2001. Opiskelijatutkimus 2000. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs. 21/2001.

Opetusministeriö 1998. Opintojen etenemisen tehostaminen. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 1998:15.

Opetusministeriö 2002. Yliopistojen kaksiportaisen tutkintorakenteen toimeenpano. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2002:39.

Opetusministeriö 2003a. Korkeakoulujen opintoaikojen lyhentämisen toimenpideohjelma. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:27.

Opetusministeriö 2003b. Opintotukea ja opiskelijoiden opintososiaalista asemaa koskeva toimenpideohjelma. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:28.

Opetusministeriö 2004. Koulutus ja tutkimus 2003-2008. Opetusministeriön julkaisuja 2004:6.

Pajala S. & Lempinen P. 2001. Pitkä tie maisteriksi. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs. 22/2001.

Raivola R., Himberg T., Lappalainen A., Mustonen K. & Varmolla T. 2002. Monta tietä maisteriksi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 2002:3.

Säntti J. 1999. Opiskelukyvyn jäljillä. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs. 15/1999. Helsinki.

---

## 2 YLIOPISTO-OPIKELIJAN HOPS: käsitteen määrittelyä

Tämän osion tavoitteena on tehdä hopsin käsiteanalyysiä ja avata hopsiin liittyvien käsitteiden taustalla olevia merkityksiä ja merkityseroja.

*HOPS* = henkilökohtainen *opiskelu-*, *oppimis-*, *opetuksen tai opetuksen järjestämisen* opintosuunnitelma (ks. esim. Ansela, Haapaniemi ja Voutilainen 2005).

*Opiskelu* painottaa opiskelijan käytännön toimintaa ja sen muotoja erilaisissa oppimis- ja opiskeluympäristöissä. Opiskelu voi kuitenkin sisältää muutakin toimintaa kuin oppimista, ja hopsissa opiskelija saattaa hahmotella omaa toimintaansa laajemminkin kuin oppimisen tasolla.

Myös *oppiminen* on hopsista puhuttaessa hieman haasteellinen näkökulma, sillä oppimista ei pystytä hyvilläkään suunnitelmilla välttämättä takaamaan. Opiskelu on opiskelijan aktiivista toimintaa, jonka tuloksena tai tavoitteena on (ideaalitapauksissa) oppiminen. Tietty ympäristö tai suunnitelma ei takaa yksilön oppimista, vaikka tämä opiskelisivikin siinä tai sen mukaisesti. (ks. esim. Lantolf 2000, Wertsch 1991.)

Edellä mainitut määritelmät korostavat hopsia opiskelijan suunnitelmana. *Opetus tai opetuksen järjestäminen* puolestaan tähdentävät hopsia opintoviranomaisen hyväksymänä suunnitelmana tutkinnon suorittamiseksi ja järjestämiseksi sekä opiskelun ohjauksen organisoimiseksi.

*Opinto* on näistä määritelmistä laaja-alaisin ja kenties neutraalein. Opintoihin voidaan laskea sekä opiskelijan opiskelu että hänen oppiminen, mutta myös opetuksen/opetuksen järjestämisen eli se sulkee sisäänsä kaikki yllämainitut määritelmät hopsista.

Käsitteen merkitysvaihtelut ovat myös nähtävissä hopsin mm. ruotsin- ja englanninkielisissä vastineissa. Ruotsiksi hopsista käytetään lyhennettä *PIP*, joka tarkoittaa *personligt inlärnings plan, henkilökohtainen oppimissuunnitelma*. Englannin kielessä hopsin vastineena on käytetty usein *individual study plan (ISP)* tai *personal study plan (PSP)* eli henkilökohtainen *opinto- tai opiskelusuunnitelma*.

Hopsiin voidaan niin ikään liittää opiskelijan kehittymisen PD (*personal* tai *professional development*, käytetään myös käsitettä *personal professional development*) näkökulma. Tämä näkyy käytännössä muun muassa siten, että hopsista on otettu käyttöön muitakin nimityksiä, esimerkiksi *henkilökohtainen kehityspolku*. Kehittymismääritelmä alleviivaa opiskelijan yksilöllisiä reittejä, kokonaisvaltaista kasvamista ja kehittymistä elinikäisenä prosessina. Kehityspolun lisäksi hopsia on myös kuvattu *opintopolku*-kielikuvalla (*learning path*). Polku ei kuitenkaan muotoudu kartoittamattomaan maastoon ilman suunnitelmaa. Muita yleisiä hopsista käytettyjä kielikuvia ovat tavoitekartta ja punainen lanka.

---

## **Alakäsitteitä**

Hopsia on määritelty kirjallisuudessa usein *rajatun ja avoimen hopsin* käsittein.

## Rajattu hops

*Rajattua/suppeaa/teknistä hopsia* on määritelty enimmäkseen seuraavien piirteiden avulla (ks. esim. Laitinen 1994):

- konkreettinen suunnitelma
- opiskelun alussa laadittava dokumentti
- korvaavuuksien kartoitus
- etenemisen, opintojen valintojen ja ajankäytön suunnitelmat
- kattaa koulutuksen opintojaksot (akateeminen opintosuunnitelma peilauspintana, erilaisia opintosuunnitelmamalleja)
- tarkennetaan ulkoisista syistä
- opintojen eteneminen = opintosuoritusten toteutuminen
- keskittyy yksilön opintoihin ja niiden suunnitteluun

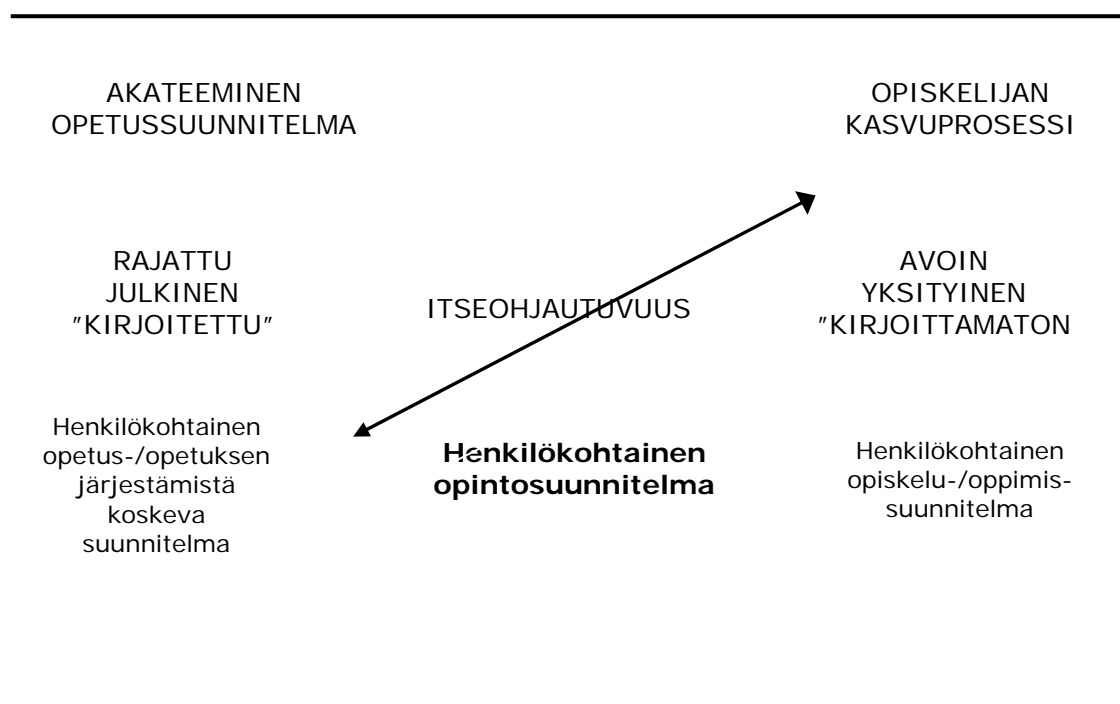
## Avoin hops

*Avointa eli laajaa hopsia* on yleisesti määritelty näiden ominaisuuksien kautta (ks. esim. Laitinen 1994):

- ajattelutapa oppimiseen ja kehittymiseen
- salkku, joka täydentyy (ks. myös portfolio)
- aiemmin opitun kriittinen arviointi
- oman alan/ammatin pääotsikot ja niiden asiakokonaisuudet
- täydentyy, kun yksilölliset tavoitteet tarkentuvat
- opiskelun eteneminen on ajattelun syvenemistä
- hopsin toteutumista arvioidaan itse ja keskusteluissa ohjaajan kanssa
- tieteellinen ja ammatillinen kehittyminen
- yksilölliset opinnot usein yhteydessä työyhteisön kehittämiseen

Nämä ovat niin sanottuja puhtaita tyyppejä, jotka kuitenkin muodostavat jatkumon ääripäät ja käytännössä tukevat useimmiten toinen toi-

siaan. Seuraavassa kuviossa (ks. Kuvio 1) on kuvattu hopsia näiden käsitteiden avulla muodostetulla jatkumolla:



KUVIO 1. Rajatusta hopsista kohti avointa hopsia

Esimerkkejä rajatusta, avoimesta ja sekä rajatun että avoimen välimuotoisesta hopsista (ks. Liitteet):

- Liite 1: Rajatun hopsin esimerkki on Kuopion yliopiston biokeemian laitoksen lomake. Se sisältää pohjan (verkosta imuroitava rtf-lomake), johon opiskelija voi täyttää suunnitelmansa suoritettavista opintojaksoista, aikatauluttaa lomakkeen avulla opintojaan sekä seurata opintojen edistymistä suorituksina ja osasuorituksina.
- Liite 2: Rajatun ja avoimen hopsin välimuoto, tekijä Marjo Riitta Mattus Lapin yliopisto. Rajatun hopsin mukaista lomaketta täydentävät avoimelle hopsille ominaiset piirteet: oman taustan kartoittaminen sekä oman oppimisen ja osaamisen sekä tavoitteiden pohdinta opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen ta-

solla. Alkuperäinen lomake on Excel-tiedosto, jonka opiskelija täyttää. Hops tarkastetaan tietyin väliajoin (tarkastuspäivämäärät merkitään lomakkeeseen).

- Liite 3: Jyväskylän yliopiston aikuiskouluttajan pedagogisten opintojen (APO) kuvaus hopsista. Tämä on esimerkki avoimesta hopsista (pohdintaa opettajuuteen kasvamisen tukemiseksi, opintojen ja muun elämän yhteensovittamista, kehittymistarpeiden ja opiskelun reflektointia päivitettävänä käsikirjoituksena).

### **Akateeminen hops**

Rajattu ja avoin -käsitteet määrittelevät hopsin enimmäkseen yksilöllisen opiskelijan suunnitelmana. Hopsille voidaan kuitenkin antaa myös *akateemisuutta* ja *yliopistoyhteisöllisyyttä* painottavia ja tukevia määritelmiä (ks. Ansela, Haapaniemi ja Voutilainen 2005). Akateeminen hops on mahdollista tuolloin määritellä

- suunnitelmaksi, jonka tavoitteena on *akateemisen asiantuntijuuden* kehittyminen (vrt. asiantuntijuutta käsittelevä luku tässä opissa). Akateeminen asiantuntija -käsite vaatii niin ikään määrittelyä (miten se eroaa esimerkiksi ammattikorkeakoulusta valmistuvan asiantuntijuudesta). Yksi tutkinon uudistuksen keskeisiä kysymyksiä onkin se, millaisia valmistuneita kussakin tiedekunnassa ja koulutusohjelmassa halutaan eli millaisista osatekijöistä ja kompetensseista akateeminen asiantuntijuus koostuu. Kaikilla akateemisilla aloilla ei ole selkeää ammattikuvaa, ammatti-identiteettiä, jolloin hopsilla voidaan edesauttaa opiskelijan akateemisen asiantuntijuuden kehittymistä kaksiportaisten tutkintorakenteiden eri vaiheissa.
- *sopimukseksi* osapuolten välillä: yliopistoyhteisö vaalii akateemista vapautta, joka voi olla liiallisissa määrin opiskelijalle ahdistavaa. Akateeminen hops voidaankin ajatella osapuolia sito-

vana sopimuksena, joka samalla motivoi ja velvoittaa sekä edistää opintoihin sitoutumista. Sopimus-määritelmä kunnioittaa akateemisen vapauden ihannetta, mutta painottaa samalla osapuolien vastuuta. Monet toimijat näyttävät puoltavan akateemisen hopsin määrittämistä *psykologisena*, kirjoittamattomana sopimuksena, joka ei olisi kontrollin väline vaan perustuisi toiminnan tasolla tietynlaiseen vapaaehtoisuuteen. Hopsista on mahdollista tehdä myös kirjallinen sopimus, *kontrahti (learning contract)*, jonka molemmat osapuolet allekirjoittavat. Sopimuksen rikkominen saattaa kuitenkin aiheuttaa ongelmia. Tuolloin on ratkaistava muun muassa millaisia sanktioita voidaan käyttää.

- *psykososiaalisen tuen välineeksi*. Hopsilla ei pitäisi tukea vain tiedonrakenteluprosessia, sillä opiskeluun kuuluu myös sosiaalisia ja emotionaalisia prosesseja. Hopsin työstön aikana yliopisto-opiskelijalle voidaan osoittaa psykososiaalista tukea ja apua: huolenpitoa ja kannustusta eli opiskelijoiden jaksamisesta ja hyvinvoinnista välittämistä. Näihin ei yliopistoissa ole välttämättä kiinnitetty aiemmin riittävästi huomiota, sillä opiskelua on yleisesti pidetty yksilösuorittamisena ja ohjauskin on saatettu tuomita opiskelijan paapomiseksi. Olennaisia kysymyksiä ovat kuitenkin, kuinka psykososiaalista tukea annetaan ja millaisin ohjauksen järjestelyin sitä voidaan käytännössä antaa.
- *sosiaalistumiseksi/integroitumiseksi yliopistoyhteisöön*: Tämän on todettu vaikuttavan opintojen etenemiseen suotuisasti. Akateeminen hops voi siis tukea sekä opiskelijan sosiaalistumista laitos- ja opiskelukulttuuriin että tämän ammatillisen identiteetin/asiantuntijuuden kehittymistä. Opiskelukulttuuriin sosiaalistuessaan opiskelija sisäistää mm. tieteenalan toimintaperiaatteet ja sosiaaliset käytännöt sekä omaksuu akateemisia taitoja. Yliopisto-opiskelun tieteellinen luonne saattaa nimittäin olla varsinakin aloittelevalla opiskelijalle kulttuurisokki. Yliopisto-opiskelu voi niin ikään jäädä pahimmassa tapauksessa jäädä yksilösuorittamiseksi eivätkä yhteisöllisyyden kokemukset juuri-

kaan kartu. Esimerkiksi hopsia voidaan työstää ryhmissä, jolloin yhteisön jäseniä voidaan tutustuttaa toisiinsa ja muun muassa saman vuosikurssin opiskelijat oppivat tuntemaan toisensa sekä yliopiston henkilökunnan paremmin (ks. lisää luvussa 3).

### **Muita hopstyyppejä**

(ks. Jalava, Lehtinen ja Palonen 1997)

Hops oppimisjärjestelyjen tukena

- osa koulutuksen ja oppimisprosessin suunnittelua
- pohjautuu aiemmin toteutettuihin käytäntöihin
- on sidoksissa valtakunnallisiin suunnitelmiin, sopimuksiin ja päätöksiin
- selkeä, tehokas ja helposti arvioitava
- toimii paremmin paperilla kuin käytännössä

Työelämän tarpeista lähtevä hops

- työelämän tai koulutuksen tarpeista muodostuva opiskeluohjelma
- asiantuntijuuden vahvistaminen aiemmin opitun ja henkilökohtaisen oppimistavan pohjalta
- työelämän vaatimuksia verrataan omiin valmiuksiin
- ammatinhallinnan tietoinen laajentaminen: mitä ja miten haluan osata paremmin?

Hops elämän jäsentäjänä

- urasuunnittelun osa
- perustuu opiskelijan omaan arvioon oppimistarpeistaan
- voi olla hyvin luova ja joustava, mutta silti liittyä kiinteästi johonkin käytännön hankkeeseen tai elämänhallintaan yleensä
- opiskelu elämänkulun tietoisena osana

---

## Lähi- ja rinnakkaiskäsitteitä

*ROPS* (ryhmän opiskelu- tai opintosuunnitelma): Ropsin avulla yhteistoiminnallinen ryhmä asettaa tavoitteet ja laatii toimintasuunnitelman. Suunnitelma selkiyttää ryhmän opiskelun lähtökohtia ja päämääriä.

Aikuis- ja täydennyskoulutuksessa, esimerkiksi näyttökokeen sisältävissä koulutuksissa sekä oppisopimuskoulutuksissa, henkilökohtainen opiskelusuunnitelma saattaa sisältää eri osioita:

*TIOPS* (tietopuolisten opintojen suunnitelma): Opiskelija laatii suunnitelman siitä, mihin opintojaksoihin osallistuu lukuvuoden aikana sekä aikatauluttaa ne.

*TOPS* (työssäoppimisen suunnitelma): Opiskelijan suunnitelma siitä, miten hän soveltaa tietopuolisissa opinnoissa hankittuja tietoja ja taitoja työssäoppimisen jaksoilla mahdollisimman konkreettisella tasolla. Osan tutkintovaatimusten sisällöistä voi oppia kokonaan työssä. Tops on useimmiten (oppi)sopimus, jonka opiskelija, työpaikkaohjaaja ja oppilaitoksen ohjaava opettaja allekirjoittavat. Tops sisältää muun muassa opiskelijoita koskevat vastuut, vakuutukset ja korvaukset sekä käytännön järjestelyt, kuten työssäoppimisen kesto, ajankohta ja päivittäinen työaika, onko kyseessä työsuhde vai ei, ruokailut, työ- ja suojavaatetukset ja varusteet.

*HENSU* (henkilökohtainen näyttösuunnitelma). Opiskelijan suunnitelma tutkinnon aikataulusta ja eri tutkinnon osien näyttöjen näyttötä vasta, suoritusjärjestyksestä sekä aikataulusta.

*HOVS* (henkilökohtainen opinto- ja valmennussuunnitelma): Hovs on toimintasuunnitelma, joka yhdistää opiskelevan kilpa- ja huippu-

urheilijan hopsin ja hänen valmennussuunnitelmansa (ks. esim. Markkanen 2003).

*HEKS* (henkilökohtainen kehittämis- tai kehittämissuunnitelma): Heksin tavoitteena on auttaa opiskelijaa hahmottamaan oman kehittymisensä päämääriä sekä tarkentamaan muun muassa toimintatapoja, joilla hän näihin tavoitteisiinsa voisi päästä. Aiemmat koulutukset, työ- ja elämäkokemukset luovat pohjan kehittämiselle ja ovat heksin perustana. Opiskelija pohtii motiivejaan ja odotuksiaan, tulevaisuuden suunnitelmiaan, elämäntilannettaan ja oppimistaan sekä riskitekijöitä tai uhkatekijöitä omalle kehittämiselleen. (ks. esim. [www.studium.helsinki.fi](http://www.studium.helsinki.fi).) Englanniksi PDP, *personal development plan*.

*HOJKS* (henkilökohtainen opetuksen tai ohjauksen järjestämistä koskeva suunnitelma): Hojksia käytetään erityisesti erityisopetuksessa, jolloin opiskelijalla saattaa lievien oppimis- tai sopeutumisvaikeuksien vuoksi olla oikeus saada erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Suunnitelma voi sisältää muun muassa kuvauksen opiskelijan valmiuksista ja suoritustasosta, opetuksen tavoitteet (pitkälle ja lyhyelle ajalle), suunnitelman opetuksen järjestämisestä erityis- ja/tai yleisopetuksen ryhmässä (sisältäen opetuksessa tarvittavat avustaja- ja tulkintapalvelut, tarvittavat apuvälineet ja kommunikointitavat) sekä opiskelijan arvioinnin perusteet. Suunnitelman toteutumista arvioidaan ja seurataan säännöllisesti. Englanniksi IEP, *individual education plan*.

*Henkilökohtaistaminen*: aikuiskoulutuksessa käytetty käsite. Henkilökohtaistamisen tavoitteena on kouluttaa aikuisopiskelijoita osallistuviksi ja työllistyvyyttään kehittäviksi kansalaisiksi (ks. AiHe-aikuisopiskelun henkilökohtaistaminen -projekti, [www.oph.fi](http://www.oph.fi))

*Oppimispäiväkirja*: Oppimispäiväkirja on opiskelijan oman oppimisen arvioinnin ja kehittämisen väline. Opiskelija voi kuvata oppimispäiväkirjan avulla kokemusmaailmaansa, tukea persoonallista kasvuansa sekä tunnistaa oppimisen heikkouksia ja vahvuuksia. Oppimispäivä-

kirja toimii jatkuvan arvioinnin tukena ja ideoiden tallentajana. Sen avulla on erityisesti onnistuttu tukemaan opiskelijan itseohjautuvuutta ja -arviointia. Se myös edistää opiskelijan reflektointia siitä, mitä ja miten hän on oppinut. Päiväkirja antaa niin ikään tietoja opintojen edistymisestä, mikä puolestaan rohkaisee ja motivoi opiskelijaa. Oppimispäiväkirja toimii myös käsitteiden, asioiden ja teorioiden selkiyttäjänä. Oppimispäiväkirjan rinnakkaiskäsitteitä ovat *reflektiopäiväkirja*, *luentopäiväkirja*, *dialogipäiväkirja*, *lukemispäiväkirja*, *kirjoittamispäiväkirja*, *harjoittelupäiväkirja* eli *lokikirja*. (ks. esim. Lindblom-Ylänne, Levander & Wager 2003.)

*Portfolio*: Avoimen eli laajan hopsin yksi yleinen muoto. Se on salkku, johon kootaan erilaisia papereita ja tuotoksia opintopolun varrelta. Salkku voi olla myös digitaalinen/eportfolio. Salkku koostuu opiskelijan henkilökohtaisesta aineistosta, joka voi sisältää myös oppimispäiväkirjan sekä itsearviointia. Portfoliotyöskentelyn tavoitteena muun muassa osaamisen seuraaminen ja näkemyksen syventäminen ja omien vahvuuksien ja toiminnan tiedostaminen, näkyväksi tekeminen. Se on osaamisen ja oppimisen dokumentointia ja sen jakamista yleisölle, arviointia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Perussalkusta voidaan valita niin sanottu näytesalkku esimerkiksi arviointia varten. Portfolio konkretisoi opiskelijan asiantuntijuuden kehittymistä opintojen eri vaiheissa, kun opiskelija käy läpi opiskelu-, työ- ja harrastushistoriaansa sekä suhteuttaa historiaansa uusiin opintojen varrella syntyneisiin kokemuksiin. Portfolio on näin ollen myös kasvunkansio. (ks. esim. Lindblom-Ylänne, Levander & Wager 2003.)

---

## **Yhdistetyt ja yhteiset määritelmät**

Yliopisto-opiskelijan hopsista ei ole olemassa yhtä yleispätevää määritelmää vaan kirjo erilaisia, mutta toisiaan täydentäviä määritelmiä. Hops voi siten olla yliopistossa hyvin monentyyppinen, yhdistelmä useastakin määritelmästä ja sisältää monia näkökulmia. Jotta käytäntö-

jä voidaan kehittää, toimijoiden tulisikin määritellä hops kuhunkin toimintaympäristöön sopivaksi. Määrittelyprosessissa synnytetään toimijoiden käyttöteoriaa käytäntöön sovellettavaksi.

Seuraavassa pari esimerkkiä jo synnytyistä, koko yliopistoa kattavista määritelmistä tai suosituksista. Esimerkkeinä Oulun ja Helsingin yliopistot:

"Henkilökohtainen opintosuunnitelma on opiskelijan itselleen laatima suunnitelma opintojen sisällöistä, laajuudesta ja kestosta. Se laaditaan opetussuunnitelman pohjalta. Jos opiskelija laatii voimassa olevasta opetussuunnitelmasta pakollisten opintojen osalta sisällöllisesti poikkeavan opintosuunnitelman, opiskelijan on pyydettävä suunnitelmalle laitosneuvoston hyväksyntää." (Oulun yliopiston johtosääntö opetuksesta ja opiskelijoista.)

"Henkilökohtainen opintosuunnitelma on akateemiseksi asiantuntijaksi kasvamisen väline. HOPS voidaan määritellä kahdella tavalla:

- Rajattu HOPS on opintosuunnitelman kaltainen "tekninen" apuväline eikä siihen liity refleksiivisiä elementtejä. Se sopii erityisesti opintojen alkuvaiheeseen...mutta se jäsentää opintoja niiden koko keston ajan...
- Avoin HOPS on laaja opintojen suunnittelun väline, johon voi liittyä myös urasuunnittelun elementtejä. Avoin HOPS sitoo opiskelijan yksilölliset intressit, oppimistarpeet, ja osaamisen työelämästä ja tutkinnosta nouseviin oppimistarpeisiin ja voi siten laajeta eräänlaiseksi elämänsuunnitelmaksi. HOPS-työskentely muistuttaa yliopisto-opettajille tuttua portfoliotyöskentelyä...
- eHOPSilla tarkoitetaan henkilökohtaisen opintosuunnitelman tekemiseen käytettävää sähköistä tietojärjestelmää..."

(Otteita Helsingin yliopiston HOPS-työryhmän loppuraportista 16.12.2004. Helsingin yliopiston tutkinno uudistuksen tukiryhmän suosituksen (25.1.2005) mukaan HOPS-työryhmän esittämiä mää-

ritelmiä tulisi ottaa "aktiivisesti käyttöön tiedekunnissa" Tiedekunnat voivat kuitenkin soveltaa periaatteita kunkin tiedekunnan koulutukseen sopivalla tavalla.)

Parhaimmat ja toimivimmat määritelmät syntyvät epäilemättä toimijoiden välisessä *dialogisessa prosessissa* (ks. myös luku 4). Yhteisen keskustelun tuloksena on jaettu näkemys hopsista, mikä edesauttaa toimijoiden sitoutumista sen käytännön toteuttamiseen. Määriteltäessä hopsia on myös huomioitava, onko kyse yhdestä vai useammasta hopsista. *Dynaamisen hopsnäkemys* mukaan opiskelija laatii erilaisia hopseja opintojen erivaiheissa, jolloin hopsia päivitetään (ks. luku 3). Hopsin määrittelyprosessiin vaikuttavat niin ikään työnjaot eli hopsin ohjausjärjestelmä opintojen eri vaiheissa.

Pohdittavaa: *Millainen hops on sinun yliopistossasi/tiedekunnassasi/laitoksellasi? Miten se on määritelty yhteisesti?*

---

## Kirjallisuutta

Ansela, M., Haapaniemi, T. & Voutilainen, U. 2005. HOPS elää: yliopisto-opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman määritelmiä. Teoksessa Jakku-Sihvonen, R. (toim.). Uudenlaisia maistereita: kasvatusalan koulutuksen kehittämissuunnitelmia. Keuruu: PS-kustannus, 87- 105.

Jalava, J., Lehtinen, E. & Palonen, T. 1997. Opsista hops: käsikirja ja juonnettu kirjallisuusluettelo oppimisen ohjaajalle. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.

Laitinen, A. 1994. Joustava opettajuus muuttuvissa konteksteissa. Selvityksiä ja puheenvuoroja. Jyväskylä: Jyväskylän ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Lantolf, J. 2000. Introducing sociocultural theory. Teoksessa J. Lantolf (toim.) Sociocultural theory and second language learning. Oxford: Oxford University Press, 1-27.

Lindblom-Ylänne, S., Levander, L. & Wager, M. 2003 Oppimispäiväkirjat ja -portfoliot. Teoksessa Lindblom-Ylänne, S & Nevgi, A. (toim.). Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. Vantaa: WSOY, 326-354.

Wertsch, J. 1991. Voices of the Mind: a sociocultural approach to mediated action. Cambridge: Harvard University Press.

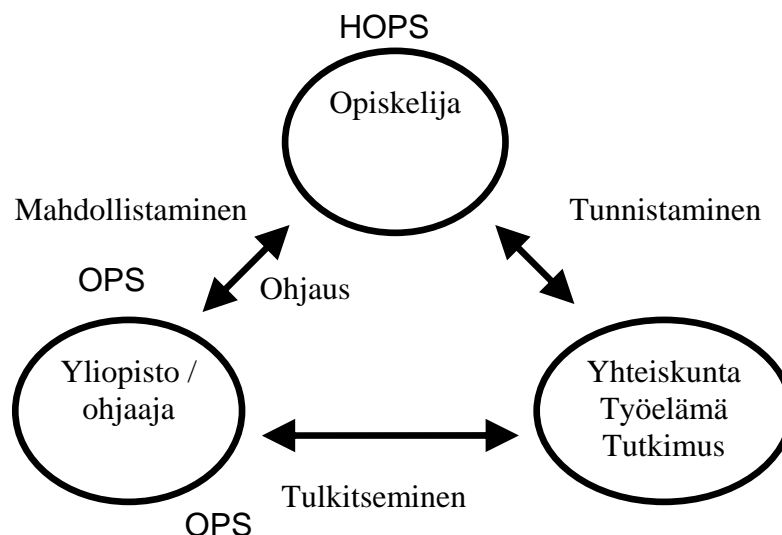
---

### 3 HOPS - OPINTOPOLUN ERI VAIHEISSA

#### Hopsin ohjaamisen lähtökohtia

Tutkinnon kaksivaiheisuus ja opiskelijoiden lisääntyvä liikkuvuus ovat hopsin ohjauksen lähtökohtia. Niistä syntyviä uusia haasteita yliopisto-opiskelijan ohjaukselle voivat olla muun muassa kaksi alkuohjauksen ja kaksi opinnäytteen ohjauksen vaihetta sekä täydentävien opintojen ohjaukseen liittyvät kysymykset.

Opetussuunnitelma on hopsin ohjaamisen lähtökohta, sillä se luo perustan opintojen suunnittelulle ja sen ohjaukselle. Opetussuunnitelma sisältää opetusta järjestävän tahon tulkinnan valmistuvilta opiskelijoilta edellytettävistä valmiuksista ja työelämän vaatimuksista. Ohjauksen avulla opiskelijaa tuetaan oman osaamisensa tunnistamisessa ja siten luodaan edellytyksiä asiantuntijuuden rakentumiselle (ks. Kuvio 2).



KUVIO 2: Opetussuunnitelma ohjauksen perustana (mukaellen AiHe-projekti 2002, ks. [www.opi.fi](http://www.opi.fi))

Kaksivaiheisen opetussuunnitelman rakenne sekä erilaiset opetussuunnitelmamallit luovat omia erityispiirteitään hopsien ohjaukselle (ks. Karjalainen 2003):

*Opintojaksoperustaisen opetussuunnitelman* haasteena on, että opintojaksoja on suuri määrä ja niiden väliltä usein puuttuvat määritellyt yhteydet. Opiskelijoiden harhapolkujen syynä saattavat olla heidän tekemänsä ennakoimattomat valinnat sekä opetuksen koordinoimattomuus. Koulutuksen pirstaleisuus voi johtaa pinnalliseen oppimiseen. Myös keskeyttäminen on helppoa.

*Moduuli- tai blokkimallisen opetussuunnitelman* opintokokonaisuudet ohjaavat kokonaisuuksien hallintaan, mutta voivat rajata opintojaksojen valinnaisuuksia (erityisesti blokki). Ohjausjärjestelyjen toteuttaminen ja opiskelun etenemisen kuvaus on kenties opintojaksoperustaista helpompaa, koska opetussuunnitelma mahdollistaa suositeltavan tai pakollisen suoritusjärjestyksen. Blokkimallissa opiskelijat voivat niin ikään muodostaa opintojen ajan kestäviä ryhmiä (vuosikurssit). Nämä varmistavat yleensä valmistumisen määräajassa.

*Juonneopetussuunnitelman* ohjauksen tukemiseksi on erityisen tärkeää, että siihen laaditaan opintojaksojen yhteydet paljastava ja kattava ydinainesanalyysi. Edelleen olennaista on toimiva opetussuunnitelma- viestintä sekä opettajien yhteistyö, johon opintojen ohjauksessa voidaan tukeutua.

Yksi hopsin käyttöönoton ja ohjaamisen kehittämisen lähtökohta on tietysti itse ohjaaminen: miten se kussakin toimintaympäristössä ymmärretään ja miten se käytännössä toimii. Ohjaukseen liittyviä käsitteitä ja muotoja on monia. Määrittelemme seuraavassa niistä yleisimpiä.

*Ohjauksella* tarkoitetaan yleensä ottaen lyhytkestoista ja tavoitteellista vuorovaikutussuhdetta. Tuolloin ohjaaja teoriaan ja omaan kokemukseen pohjaten auttaa sekä kannustaa ohjattavaansa niin, että tämä saa

valmiuksia ohjata omaa toimintaansa. Ohjaus on dialogia ohjaajan ja ohjattavan välillä. Yliopisto-opiskelijan ohjauksen erityisenä tavoitteena on opiskelijan ammatillinen kasvu, tieteellisen ajattelun ja asiantuntijuuden kehittyminen. Lisäksi ohjauksella tuetaan opiskelijan oman oppimisen ohjaamisen ja ajattelun taitojen, tiedonhallinnan sekä ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaitojen kasvua. Aikuisopiskelijan ohjaus voidaan taas rinnastaa opetuksen käsitteeseen.

*Tuutorointia* ja *neuvontaa* käytetään myös ohjauksen synonyymeinä, mutta yleensä ohjaus käsitetään tuutoroinnin yläkäsitteeksi. Tuutorointi on opiskelijan tukemista - "lempeää peräänkatsomista" - jotta opiskelija voisi ohjata omaa toimintaansa. Se on usein myös pitempiketoista kuin yhteen tapaamiskertaan perustuva ohjaussuhde. Tuutoroinnissa korostuu ohjaajan (esimerkiksi opettajan tai vanhemman opiskelijan) ja ohjattavan tasavertainen suhde sekä opiskelijan aktiivisuus tuutorointiprosessin aikana.

Ohjauksesta käytetään *mentoroinnin* käsitettä yleensä silloin, kun ohjaus toteutetaan työympäristössä ja autenttisissa tilanteissa. Tällöin ohjaussuhde on opiskelijan ja työelämässä toimivan, kokeneemman kollegan (mentorin) tavoitteellinen vuorovaikutussuhde, joka nojautuu ohjaajan ja ohjattavan väliseen keskusteluyhteyteen.

*Ohjaaja* määritellään toimijaksi, joka antaa tai sopii antavansa aikaa, huomiota ja kunnioitusta määräaikaisesti "asiakkaan" roolissa olevalle henkilö(i)lle. Hän on ohjaustilanteessa vuorovaikutuksen asiantuntija, joka auttaa ohjattavaa prosessoimaan tekemisiään ja ajatteluaan. Ohjaajan tarkoituksena on luoda suotuisat olosuhteet oppimiselle ja edellytykset opiskelijan itsenäiselle toiminnalle. Ohjaaja tukee opiskelijan etenemistä, mutta opiskelija on myös itse aktiivinen, ottaa vastuun omista valinnoistaan ja tuo oman panoksensa ohjaukseen. Kysymällä erilaisia kysymyksiä ohjaaja antaa apuvälineitä ajattelulle, jotta opiskelija pohtisi omia kiinnostuksen kohteitaan, tavoitteitaan sekä keinoja, miten näihin tavoitteisiin päästään.

Hopsin ohjaamiseen voivat osallistua useat toimijat opintojen eri vaiheissa: opettajat, opiskelijat, graduohjaajat, uraohjaajat, professorit, työelämän edustajat ja opintopsykologit, opinto-ohjaajat, opintosihteerit, opintoasiainpäälliköt, koulutussuunnittelijat ja -koordinaattorit, amanuenssit, kansainvälisen yksikön toimijat sekä alumnit. Toimijoiden yhteistyö on sujuvan ohjaustoiminnan edellytys, sillä ohjaaja ei yleensä yksin voi hallita kaikkia hopsin ohjaukseen liittyviä osalueita. Ohjaajilla tulee nimittäin olla opintosuunnitelman ja erilaisten etenemisreittimahdollisuuksien tuntemusta eli jäsentynyt käsitys opintokokonaisuudesta, mutta myös oman tieteenalan ja työelämän tuntemusta. Ohjaajan motivaation kannalta on tärkeää, että hän on itsekin halukas toimimaan opiskelijan ohjaajana.

Nimitämme tässä oppaassa kaikkia ohjaukseen osallistuvia toimijoita ohjaajiksi. Eri toimijoiden hopsin ohjaustehtäviä voivat olla esimerkiksi:

#### Opettajat

- toimivat siltana opiskelijoiden ja opetushenkilöstön välillä
- ovat useimmiten opettajatuutoroinnin toteuttajia
- ohjaavat osana opetusta: opettaja on opintoihin liittyvien asioiden ohjaaja, ei henkilökohtaisten asioiden ohjaaja
- ovat motivaation syntymisen ja ylläpidon tukena
- toimivat ohjeistajina ja välineiden antajina hopstyöskentelyssä
- auttavat lukemaan ja ymmärtämään virallista opetussuunnitelmaa ja tutustuttavat koulutusohjelmaan vertaistuutoreiden kanssa
- käyvät opiskelijoiden kanssa dialogia ja edistävät opiskelijoiden reflektiota

#### Opiskelijat

- ovat vertaistuutoroinnin toteuttajia
- tukevat toinen toisiaan opiskeluprosessissa ja oppisisältöjen oppimisessa

- vanhemmat opiskelijat auttavat omien kokemustensa pohjalta hopsin laadinnassa ja vaihtoehtojen vertailussa
- vanhemmat opiskelijat tutustuttavat opintojen alkuvaiheessa opiskelu- ja tiedeyhteisöön
- kukin opiskelija itse vastaa oman hopsin suunnittelusta ja etenemisestä

#### Työelämän edustajat, alumnit

- tuovat tietoa oman alan kehityksestä opiskelijoille
- hoitavat työelämäohjaamisen, esimerkiksi harjoitteluissa

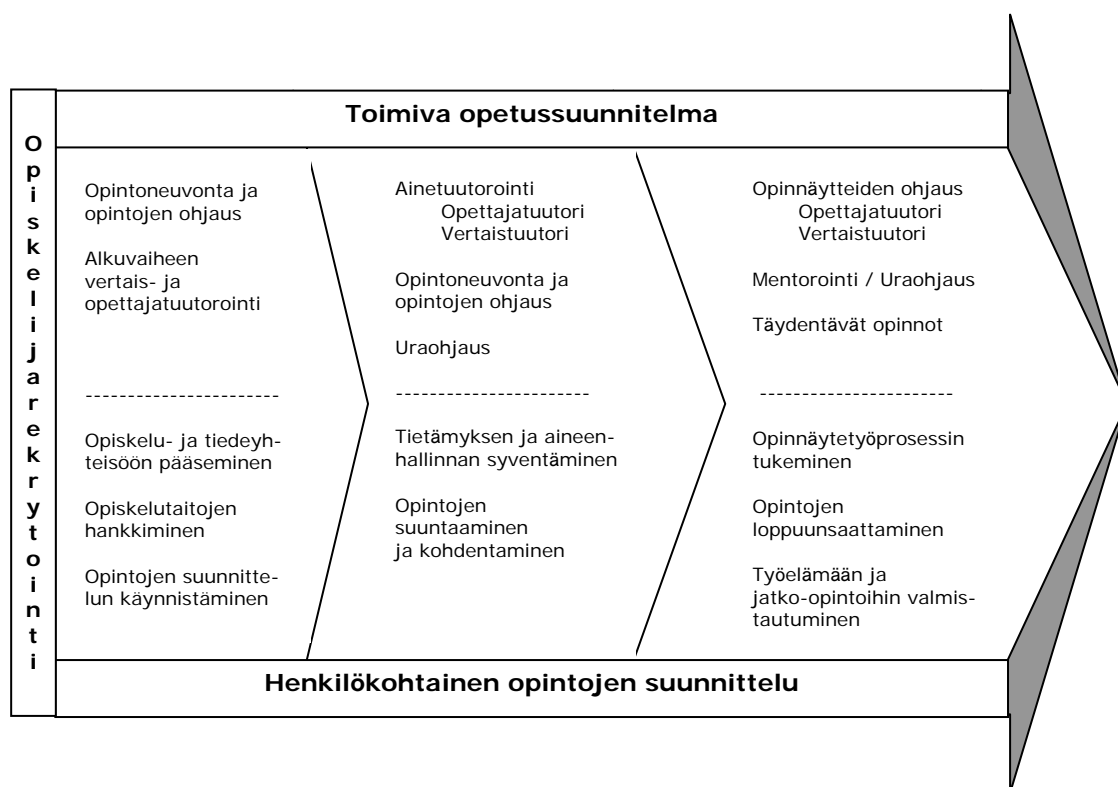
#### Opintoneuvojat, opintosuunnittelijat

- antavat yleisempää opintoneuvontaa varsinkin opintojen alkuvaiheessa
- kyselevät ja pyytävät opiskelijoita perustelemaan opintoja ja työelämää koskevia valintoja ja tavoitteita
- tarkistavat hopseja tutkintorakenteen näkökulmasta, esimerkiksi pääainevalinnan, opinnäytetyöanomuksen ja tutkinnon valmistumisen yhteydessä

#### Professorit

- syventävissä opinnoissa keskustelevat opiskelijan tai opiskelijaryhmän kanssa aikatauluista ja tavoitteista ja jalostavat opiskelijoiden tieteellistä ajattelua

Hops on prosessi, jonka ohjauksella tuetaan opintojen etenemistä sekä yksilöllisten opintopolkujen muodostumista. Opintopolku muodostuu jokaisen opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja opetussuunnitelman mahdollisuuksien vuorovaikutuksesta (ks. Kuvio 3).



KUVIO 3. Ohjaus opiskelijan opintopolun eri vaiheissa

## Hopsin ohjaus opintojen alkuvaiheessa

Yliopisto-opintojen alkuvaiheessa ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijaa toimimaan opiskelu- ja tiedeyhteisössä (ks. Kuvio 3). Tämän vaiheen haasteena on tavoittaa varsinkin ne opiskelijat, joiden opinnot eivät käynnisty kunnolla ilman tukea. Epäonnistunut opintojen aloitus voi nimittäin hidastaa opintojen etenemistä pitkäänkin. Opiskelijan hyvinvoinnin edistäminen on opintojen suunnittelun käynnistämisen lisäksi yksi opintojen alkuvaiheen ohjauksen tavoitteista. Ohjaajien on siten hyvä työskennellä yhteistyössä myös opiskelijahuoltoryhmän, kuten YTHS:n, kanssa.

## **Orientoituminen opiskelu- ja tiedeyhteisöön**

Alkuvaiheessa opiskelijat orientoituvat opintoihin ja tiedeyhteisössä toimimiseen: tutustuvat yliopistotoimijoiden tehtäväkenttään sekä yliopisto-opintojen hopsin tekemiseen.

Hopsin työstäminen käynnistyy lukukauden alkuvaiheessa opiskelijoiden yhteisellä luennolla ja/tai tuutoriryhmissä opiskelija- tai opettajatuutoreiden opastuksella. Myös laitos-, tiedekunta ja/tai neuvonta- ja ohjausalan toimijoiden on mahdollista aika ajoin vieraila näissä ryhmissä. Ensimmäiset tapaamiskerrat voivat olla hyvin vapaamuotoisia. Opettajilla ja muilla ohjaajilla on samalla tilaisuus muodostaa käsityksiä aloittavan kurssin opiskelijoista: miten hyvin he ovat tietoisia valinnoistaan ja päämääristään sekä yleensä opiskelulinjoistaan.

Opintojen alussa on tärkeä keskustella opiskelijoiden kanssa hopsin merkityksestä, jotta he sitoutuisivat ja motivoituisivat hopsin laadintaan sekä aktivoituisivat pohtimaan opintojaan ja huomaamaan oman vastuunsa niiden etenemisestä. Opiskelijoille tulisi syntyä käsitys koulutuskokonaisuudesta: sen tavoitteista, rakenteesta, sisällöistä, valinnaisuudesta ja siitä, mihin tehtäviin koulutuksesta valmistuu. Hopsityöskentelyä sekä opiskelun suunnittelun ja organisoinnin taitoja on myös mahdollista harjoitella. Opiskelijoille voi esimerkiksi laatia ohjepaperin, jossa kerrotaan, mikä hops on ja miten sitä työstetään. Ohjeen liitteenä voi olla (paperinen tai elektroninen) lomake, johon opiskelijat voivat kirjata opintojensa rakenteen sekä sisällön ja milloin mitäkin aikoo suorittaa tai on jo suorittanut (vrt. Liitteet 1 ja 2). Tämä oppaan luku 6 tarjoaa lisävinkkejä hopsin laadintaprosessin käynnistämiseen.

## **Akateemiset opiskelutaidot**

Hopsin laadinta edellyttää akateemisia opiskelutaitoja. Yliopisto-opiskelijalta vaaditaan itseohjautuvuutta, yhteistoiminnallisen opiskelun ja aktiivisen tiedonrakentelun taitoja sekä tieto- ja viestintätekniisiä

taitoja. Opintojen käynnistymisvaiheessa hopseihin voi liittää myös akateemisten opiskelutaitojen hankkimisen ohjauksen. Tärkeää on vaikuttaa ohjauksella opiskelijoiden asenteisiin, jotta he arvostaisivat uuden oppimista ja jotta heille syntyisi eettisesti vahva pohja itseohjautuvan oppimisen perustaksi. Opiskelijaa on hyvä ohjata pohtimaan

- millä tavoin hän on tottunut opiskelemaan
- miten hän parhaiten oppii ja milloin opiskelu on kaikkein tehokainta
- mitä uusia vaatimuksia yliopisto-opiskelu asettaa ja miten niihin voi vastata
- mitkä ovat opiskelun tavoitteet ja päämäärät (suoritukset, hyvät arvosanat vai asioiden oivaltaminen ja hyödyntäminen)
- mitkä opiskelutavat kaipaavat kehittämistä tavoitteisiin pääsemiseksi

Erilaiset oppimistyyli-, opiskelustrategia- ja osaamisanalyysit voivat olla opiskelijan apuna nykyisen osaamisen ja sen kehittämistarpeiden tarkastelussa. Myös verkossa olevia oppimistyyli- tai oppimisvalmiustestejä on mahdollista hyödyntää itsenäisesti tai käydä niitä ohjatusti esimerkiksi luennoilla läpi. Opiskelijaa voi niin ikään pyytää kirjoittamaan opiskelunsa lähtökohdista, valmiuksista, odotuksista ja tavoitteista.

Oman oppimisen arviointi ja seuranta kestää koko opiskeluprosessin ajan, niin opintojaksotasolla kuin laajemminkin, esimerkiksi lukuvuositasolla ja koko tutkinnon tasolla. Oppimisen arvioinnissa kehittymisen tueksi opiskelijaa on hyvä kannustaa ajattelutapaan, jossa hän

- aktiivisesti havainnoi omaa oppimistaan
- tarkistaa suunnitelmiaan arviointien ja palautteiden pohjalta
- mieltää suunnittelun ja arvioinnin taidoiksi, jotka ovat osa akateemista asiantuntijuutta

Oppimispäiväkirjan (ks. luku 2) kirjoittaminen on yksi oiva menetelmä tukea hopsin tekemistä sekä erityisesti oman oppimisen kriittistä tarkastelua.

## Opintojen suunnittelu

### *Opintojen suunnittelun käynnistyminen*

Opintojen suunnittelun käynnistymistä voi tukea opiskelijan oppimis-, kehittämis- ja kehittämistarpeiden kartoituksella. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Tärkeää on opiskelijan itsearviointi, jonka avulla opiskelija tulee tietoisemmaksi omasta kehittämispolustaan, tärkeimmistä opiskelu- ja työuransa käännekohdista, osaamisestaan sekä kehittymismahdollisuuksistaan ja -esteistään. Opiskelijan pohdintaa on mahdollista tukea antamalla apukysymyksiä, esimerkiksi:

- millaisia opintoja olet jo opiskellut?
- millaista osaamista olet hankkinut työtehtävien kautta?
- mitä osaat tällä hetkellä?
- mitkä ovat työelämätavoitteesi ja -odotuksesi?
- mitä osaamista, tietoja, taitoja ja ominaisuuksia asiantuntijatehtävä edellyttää?
- miten voit hyödyntää erilaista osaamista tavoittelemassasi asiantuntijatehtävässä?
- mitkä piirteet kyseisen alan asiantuntijalla korostuvat?
- ovatko vaatimukset sinua kiinnostavassa työtehtävässä muuttumassa?
- mitkä pätevyysalueet sinulta vielä puuttuvat ja mitkä vaativat täydennystä?

Opintojen suunnittelua voi motivoida kirjallisilla oppimistehtävillä, joissa opiskelijat pohtivat muun muassa, miksi he hakeutuivat juuri kyseiseen koulutusohjelmaan, mitä heidän tulee kehittää oman osaa-

misensa kannalta ja millaiseen opintosuunnitelmaan he ovat valmiita sitoutumaan.

### *Ammatilliset tavoitteet*

Opiskelijaa on hyvä ohjata myös tiedostamaan opintojen suunnittelun ja valintojen vaikutukset työnsaantimahdollisuuksiin. Yksi keino tukea tätä, että opiskelijat ryhmässä kokoavat tietopaketin erilaisista oman alan työnimikkeistä tai -tehtävistä. Tällöin opiskelijat selvittävät muun muassa työtehtävän tai -nimikkeen

- sisältöä
- suurimmat työnantajat
- edellyttämät koulutustaustat
- vaadittavat taidot
- tämän hetkisen työllisyystilanteen
- työhön hakeutumisreittejä

Myös esimerkiksi yliopisto-opintojen orientoiville jaksoille on mahdollista kutsua työpaikoilta samalta alalta valmistuneita, alumneja tai muita alan asiantuntijoita. Heidän esimerkkinsä lisäävät opiskelijoiden motivaatiota sekä kiinnittävät alkavia opintoja konkreettisesti tiettyihin ammatillisiin tavoitteisiin. Lisäksi opettajatuutori voi koota laitoksen entisten opiskelijoiden työelämänsijoittumisesta kertovia tilastoja, joita ohjaustapaamisissa tarkastellaan. Nämä tilastot voivat myös välittää tietoa opiskelijoiden valmistumisen jälkeisestä työpaikasta, suoritetuista sivuaineista sekä kuvata lyhyesti työtehtäviä. Hyväksi havaittu käytäntö on järjestää jo ensimmäisen vuoden keväällä työmarkkinat ja -urat -kurssi, jossa esitellään mahdollisia työuria ja mietitään "mitä minusta tulee isona?" Samalla puhutaan erilaisista sivuainevaihtoehtoista ja ohjataan opintovalintoja.

Opiskelijoille on myös hyötyä siitä, että he tiedostavat harjoittelupaikkojen merkityksen työelämäänsijoittumisessa. Heidän kannattaa niin

ikään miettiä jo opiskelujen aikana sitä, millaisia yhteistyöverkostoja on mahdollista luoda ja missä niitä voi jatkossakin hyödyntää.

### *Tavoitteista opintojaksoihin*

Opintojen konkreettinen suunnittelu alkaa opiskelijan omien tavoitteiden pohtimisella. Opettajatuutori voi olla mukana, kun opiskelija suunnittelee tavoitteitaan tarkemmin. Opiskelijaa kannattaa ohjata tutustumaan oman koulutusalan ja tutkintonsa yleisiin tavoitteisiin sekä koulutusalan tutkintoasetukseen ja muihin opintoja ohjaaviin hallinnollisiin määräyksiin. Tämän jälkeen opiskelijaa autetaan selvittämään opetustarjonta ja opintovalintojen mahdollisuudet, tutkinnon rakenne ja sisältö. Nämä olisi kuvattava opiskelijakeskeisesti muun muassa opinto-oppaassa.

Seuraavaksi opiskelijaa tuetaan hahmottamaan tutkintoonsa kuuluvat pääaine- tai suuntautumisvaihtoehdot ja sivuaineet sekä niiden mahdolliset valinta-ajankohdat. Opiskelijaa kannattaa patistaa tutustumaan sivuainemahdollisuuksien valintaan oman kiinnostuksensa pohjalta. Kukin opiskelija voi esimerkiksi hankkia tietoa yhdestä itseään kiinnostavasta sivuaineesta, jonka esittelee sitten muulle ryhmälle. Opiskelijat voivat pohtia sivuainevalintojaan toinen toisiaan kommentoiden, esimerkiksi verkkokeskustelualueella. Opiskelijat selvittävät sivuaineesta muun muassa

- kuinka pitkälle ainetta voi opiskella (perus- ja aineopinnot sekä syventävät opinnot)
- millaisia kursseja opinnot sisältävät
- kuuluuko opintoihin kieli-, metodi- tai viestintäopinnot
- millaiset tenttikäytännöt ovat
- miten aine tukee omia opintoja (pääaineopinnot)
- milloin sivuainetta on tarjolla

Myös pakolliset kieli- ja viestintäopinnot ja niiden sijoittuminen opinnotopolulle on hyvä selvittää. Opiskelijaa ohjataan niin ikään pohtimaan,

mitkä vapaavalintaiset tai vaihtoehtoiset opinnot tukevat hänen itse asettamien tavoitteiden saavuttamista ja asiantuntijuuteen kehittymistä. Hopsien avulla huolehditaan, että valinnaisista opinnoista tulee mielekkäitä ja ammattiin kasvamista edistäviä kokonaisuuksia. Tässä vaiheessa on vielä huomioitava opiskelijan aiemmat opinnot ja niiden mahdolliset hyväksilukemiset.

Edellä mainittujen lisäksi opiskelija tarvitsee tukea siihen, että hän hahmottaa kaksiportaisen tutkintorakenteen, valtakunnallisen joustavan opinto-oikeuden (JOO-opinnot) sekä virtuaaliopintojen tarjoamat mahdollisuudet. Opiskelijan tulisi pohtia, mitä esimerkiksi tutkinnon laajentaminen muiden tieteenalojen opintokokonaisuuksilla käytännössä tarkoittaa. Opiskelijan kannattaa selvittää myös, millaisia työharjoittelu, vaihto-opiskelu tai yleensäkin ulkomailla opiskelu ovat luonteiltaan ja mihin ajankohtaan ne opinnoissa sijoittuisivat. Lisäksi on hyvä tuoda esille niitä kandidaattivaiheen opinnäytetyön mahdollisia aiheita, joita opiskelija itse pitää kiinnostavina.

Opiskelijoita ohjataan pohtimaan ja vertailemaan opiskelun menetelmällisiä ratkaisuja, kuten yksittäisten kurssien vaihtoehtoisia suoritus tapoja sekä erilaisten opintojaksojen mitoituksien ja työmuotojen suhdetta, samoin kuin itsenäisen ja ohjatun työskentelyn suhdetta.

#### *Opintojen aikatauluttaminen*

Opiskelija voi hopsissaan aikatauluttaa opintovalintojaan periodi- ja vuositasolla ja tehdä pitempikestoisempiakin aikataulusuunnitelmia. Opiskelijalle annetaan tukea, jotta hän hahmottaisi opintojaksojen välisiä suoritusjärjestyksiä (mitkä jaksot ovat edellytyksenä seuraaville) ja osaisi sijoittaa ne loogisesti opintopolullensa. Lisäksi opiskelijaa voidaan ohjata yleensäkin pohtimaan opiskelun organisointia, omaa elämäntilannettaan ja opiskelumahdollisuuksiaan muun muassa seuraavin apukysymyksin:

- kuinka opinnot kuormittavat sinua eri lukukausina ja -vuosina?
- opiskeletko kokopäiväisesti vai työn ohessa tai etäopiskeluna?
- miten perhe, työ, vapaa-aika ja opiskelu rytmittyvät?
- mitkä ovat voimavarasi ja ajankäyttömahdollisuutesi?
- millaista ohjausta ja tukea tarvitset opintoihin?
- miten reagoit ongelmatapauksissa?
- milloin hopsiasi on syytä tarkistaa?
- jos suunnitelmasi ei enää toimikaan elämäntilanteesi muututtua, kuinka varaudut muuttamaan opintosuunnitelmaasi?

Opintojen aikatauluttamisen tukena voi toimia opetussuunnitelmamatriisi tai ohjeellinen opintojen ajoitustaulukko, jossa oppiaineet ja kurssit on sijoitettu lukukausiin aina maisterivaiheen loppuun saakka. Tämä auttaa opiskelijaa hahmottamaan kokonaisuutta: mitä opintokursseja on missäkin vaiheessa ja millaisia opintomahdollisuuksia on tarjolla sekä kuinka paljon opintoja aikatauluun sopii. Opiskelijoille voi antaa vaikkapa paperin, jossa on arvioitu kuhunkin opiskelumuotoon keskimäärin varattava aika.

#### *Hopsin seuranta ja ohjaamisen menetelmiä*

Opiskelijat kirjaavat hopsia lähinnä itselleen, mutta sitä on kuitenkin hyvä seurata ajoittain ohjaajan kanssa. Ohjaajalle mahdollisesti näytettävä versio hopsista voi olla omaa versiota pelkistetympi. Opiskelija voi niin ikään tuutoritapaamisessa esitellä suullisesti laatimansa hopsin, jonka jälkeen ryhmässä keskustellaan suunnitelman mielekkyydestä sekä kuinka realistisia opiskelijan valinnat ovat ja miten opiskelija eroaa näillä opinnoilla edukseen esimerkiksi muista samaa työpaikkaa hakevista valmistuneista.

Hopsien seurantakatsaukset on mahdollista järjestää samaan tapaan myöhemmissäkin opintojen vaiheissa. Opiskelijat esittelevät lyhyesti opintojensa tilanteen ja kertovat, miten hops on muuttunut aikaisemmasta versiosta. Opettajat antavat palautteen hopseista tuutoriryhmille ja viestivät samalla, että opiskelijat voivat ottaa tarvittaessa yhteyttä

opettajaan. Tämän lisäksi opiskelijat voivat käydä henkilökohtaisessa ohjauksessa vertaistutorin luona.

Rajattu hops (lukusuunnitelmien pääkohdat) voi auttaa jäsentämään opintoja alkuvaiheessa, joka saattaa olla opiskelijalle yhtä sekavaa myllerrystä. Se voi käytännössä olla henkilökohtaisten lukujärjestysten tai aikataulujen tekemistä ensimmäiselle syksylle ja valmiin pohjan suunnittelemista kevätlukukaudelle. Jos opinto-oppaan sisältö ei tunnu aukeavan opiskelijalle, esimerkiksi vanhemmat opiskelijat antavat oppaan tulkintaan opiskelijanäkökulmaa kertomalla omista valinnoistaan ja eri opintojaksoista pienryhmäohjaajan johdolla. Myös asiantuntijaluennot ja tutustumiskäynnit ovat keinoja tukea opiskelijaa hopsin pohdintoissa. Opiskelijat voivat lisäksi tutustua elektroniseen hopsiin, esimerkiksi eHopoon ([www.ovi.joensuu.fi](http://www.ovi.joensuu.fi)) ja tehdä siellä ensimmäisen vuoden opintosuunnitelmansa.

Yleinen ajatus näyttäisi olevan, että ensimmäisen vuoden aikana hopsia ohjataan selkeästi osana jonkin alkuvaiheen peruskurssia. Kertyneiden kokemusten mukaan tämä tukee myös parhaiten opiskelijoiden osallistumista ohjaukseen. Myöhemminkin ohjauskäytäntöjä on mahdollista integroida johonkin peruskurssiin.

Hopsin ohjaamisen menetelmiä ovat myös erilliset opintojaksot, kuten hopskurssit sekä opettajatuutorin tekemät yksilöhaastattelut, verkko-ohjaus ja infotilaisuudet. Hopsien laadintaa tukevat myös oppisisällöistä tehdyt käsitekartat ja osaamisanalyysit, joissa opiskelija pohtii omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan sekä portfoliot, joihin opiskelija voi koota omia opintosuoritteitaan ja -tuotoksiaan. YTHS:n, urapalvelujen sekä kansainvälisten yksiköiden kanssa tehtävää yhteistyötä kannattaa niin ikään hyödyntää hopsin ohjauskäytäntöjä suunnitellessa.

---

## Hopsin ohjaus opintojen keskivaiheessa

Opintojen keskivaiheessa eli toisen ja etenkin kolmannen opiskeluvuoden kuluessa hopsien ohjaus kohdentuu enemmän oppisisällöllisiin kysymyksiin ja opiskeluprosessin tukemiseen. Hops täydentyy ja laajenee koko ajan suhteessa opiskelijan itsensä asettamiin tavoitteisiin ja haasteisiin. Opiskelijaa tuetaan akateemisen asiantuntijuuden kehittämisessä. Tavoitteena on opintojen suuntaaminen ja kohdentaminen sekä opiskelijan tietämyksen ja aineenhallinnan syventäminen. Myös uraohjaus liittyy luonnolliseksi osaksi henkilökohtaisen opintosuunnitelman ohjausta.

Yksi hopstyöskentelyn tavoite on, että opiskelija pystyisi tunnistamaan oman asiantuntijuutensa ja opintovalinnoillaan kehittämään sitä edelleen. Opiskelijan pitäisi siis suunnilleen tietää, mikä valitussa oppiaineessa kiinnostaa. Monet opiskelijat ovat jo tässä vaiheessa aloittaneet perusopintoja yhdestä tai useammasta aineesta, jolloin on tarpeellista pohtia sivuaineiden muodostamien kokonaisuuksien tavoitteita sekä mistä sivuaineesta tehdään mahdollisesti aineopinnot tai syventävät opinnot. Opiskelijan kannattaa niin ikään huomioida sivuainekokonaisuudessa sekä yleensäkin opintosuunnitelmassaan kaksiportaisen tutkintorakenteen ja valtakunnallisen joustavan opinto-oikeuden tarjoamat vaihtoehdot. Lisäksi opiskelijan tulee selvittää täydentävien opintojen tarve: millaisia opintoja hän mahdollisesti tarvitsee siirtyäkseen maisterivaiheen opintoihin ja miten täydentävät opinnot sijoittuvat opiskelun eri vaiheisiin. Pääainevalinnan yhteydessä tehdyt hopsit on hyvä tarkistaa ja varmistaa, että opiskelijoille tulee järkevä ja toteuttamismahdollinen tutkintorakenne (pääaineen sisällöllisestä opintoneuvonnasta vastaavat ovat tässä avainhenkilöitä).

Opiskelija tekee tässä vaiheessa paljon valintoja, jotka suuntaavat paitsi opiskelun jatkoa myös sijoittumista työelämään. Opiskelija sisällyttää hopsiin erilaisia työelämävalmiuksia ja -kokemuksia lisääviä

opintojaksoja. Opiskelija miettii myös tarkemmin vaihto-opiskelun ajankohdan ja tavoitteet. Mikäli pakolliset kieli- ja viestintäopinnot ovat vielä kesken, opiskelijan kannattaa tehdä suunnitelma niiden suorittamiseksi loppuun. Opintojen edetessä hänen on syytä lisäksi tarkentaa ja täsmentää aika ajoin oppimisstrategioitaan ja opiskeluvalmiuksiaan resurssiensa ja tavoitteidensa mukaisiksi. Hopsin laadinnalla opiskelijaa tuetaan lisäksi kandidaattityön tekemisessä, jotta opinnot etenisivät jouhevasti eteenpäin maisteriopintoihin.

Opiskelijalle voidaan antaa keskusteluapua ja tukea keskivaiheen hopsin pohdintoihin. Harjoittelun ja alumnitoiminnan kautta opiskelijan on mahdollista muodostaa realistinen käsitys olemassa olevista työmarkkinoista ja niistä asiantuntijuuden alueista, joilla toimimiseen hän voi saada eri opinnoista välineitä. Ohjauksessa korostuukin nyt opinto- neuvonnan sijaan akateemiseen asiantuntijuuteen kasvun tukeminen. Opiskelijan olisi hyvä muun muassa päästä keskustelemaan opinto- ja jatkosuunnitelmistaan myös professorin kanssa, jolloin ohjauksessa korostuisi tieteen tekemisen näkökulmat.

Opettajatuutorointi pienryhmittäin voi olla useimmissa tapauksissa riittävä ohjausmuoto opintojen edetessä. Epämuodolliset yhteiset kahvihetket saattavat niin ikään madaltaa opiskelijan ohjaukseen osallistumiskynnystä. Vertaisohjausta hyödyntävä pienryhmätyöskentely on joskus hyödyllisempääkin kuin paljon aikaa vievät henkilökohtaiset ohjauskeskustelut, joihin ei ole välttämättä resursseja eikä aina tarvetakaan.

Opintojen edetessä hops toimii myös aikatauluna ja suoritusten dokumenttina. Vuosittaisissa katsauksissa, esimerkiksi keväisin järjestettävissä hopsien kontrolleissa, opiskelijat arvioivat syksyn hopsinsa toteutumista (miten suunnitelmat ovat toteutuneet ja jos ne eivät ole toteutuneet, niin mistä syystä) sekä suunnittelevat tulevaa lukuvuotta. Jokaisen lukuvuoden alussa opettaja voi pyytää opiskelijoilta päivitetyn elektronisen tai paperisen hopsin tai ohjaaja voi ainakin muistutella hopseista säännöllisin väliajoin ja pyytää sen päivitystä suullisesti

tai kirjallisesti. Opettajatuutori tai muu vastaava ohjaaja kommentoi opiskelijoiden hopseja ja tarjoaa samalla halukkaille mahdollisuuden myös henkilökohtaisiin keskusteluihin.

Tehdessään muutoksia hopsiin opiskelijan on hyvä varmistaa opinto-ohjaajan tai opettajatuutorin kanssa, että muuttuneet suunnitelmat ovat toteuttamiskelpoisia. Myös pidemmän poissaolon jälkeen on järkevää hyväksyttää tarkennettu hops. Yksi mahdollisuus on hopsin tarkistus opiskelijälähtöisesti: opiskelijat tulevat opettajatuutorin vastaanotolle silloin, kun he tuntevat sille tarvetta ja kokevat yhteisen tarkastelun tarpeelliseksi. Mikäli jollakulla on ollut vaikeuksia edetä opinnoissaan, hänelle on hyvä tarjota erilaisia tukitoimenpiteitä sekä mahdollisuutta useampiin ohjauskeskusteluihin.

---

## **Hopsin ohjaus opintojen päättövaiheessa**

Opintojen päättövaiheessa ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijaa opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa, opintojen loppuunsaattamisessa sekä työelämään ja jatko-opintoihin valmistautumisessa. Maisterivaiheen hopsin tekeminen alkaa periaatteessa jo kandidaattivaiheessa, jolloin opiskelija voi valita pääaineen, jonka on ehkä suunnitellut myös maisteriopintojensa pääaineeksi. Lisäksi hän voi kandidaattivaiheen aikana suunnata vapaasti valittavia opintojaan siten, että ne tukevat maisterivaiheen opintoja. Mikäli opiskelija vaihtaa koulutusalaansa, häntä ohjataan suunnittelemaan mahdollisten täydentävien opintojen tavoitteet ja suoritusaikataulu sekä kartoitetaan hänen kanssa erityistarpeet, kuten uuteen yliopistoon ja/tai tieteenalan käytäntöihin tutustuminen.

Varsinaisten maisteriopintojen alkuvaiheessa opiskelija täsmentää hopsia, valitsee pää- ja sivuaineen, suunnittelee nämä ja vapaasti valittavat opinnot opintopolulleen sekä hahmottaa pääaineen syventäviä

opintoja. Maisterivaiheen ohjauksessa korostuu tuolloin opinnäytetyöprosessin käynnistäminen ja tukeminen. Hopsin tekeminen opinnäytetyövaiheessa on tärkeää, koska opinnäyte on opiskelijan opinnoissa aikaisempiin opintojaksoihin verrattuna erilainen ja laajempi opintasuoritus. Lisäksi opiskelija voi kohdata opinnäytetyöprosessin aikana tavoitteidensa ja niiden toteutumisen ristiriitoja, ja hän on saattanut kuulla kauhukertomuksia opinnäytetyön tekemisestä. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan realistisesti opinnäytetyön vaihtoehtoja, sekä sisältöjä että menetelmiä. Aiheen valinnassa opiskelijaa ohjataan ottamaan huomioon myös työelämänäkökulma ja suuntaamaan ajatusta jopa kohti jatko-opintoja.

Hopsissa opiskelijan on hyvä pohtia opinnäytetyön

- aikataulua
- ohjauksen tarvetta ja saatavuutta (oman yliopiston lisäksi muut yliopistot ja yksiköt)
- opinnäytetyötä tukevia menetelmäopintoja
- opinnäytetyön yhteyksiä syventäviin opintoihin

Hopsin tekeminen auttaa opiskelijaa hahmottamaan opinnäytetyöprosessia. Valmistuneet opinnäytetyöt ovat onnellisesti loppuun viedyn prosessin tuotoksia eivätkä siten anna riittävää kuvaa niistä lukuisista ongelmanratkaisutilanteista, joihin opiskelija prosessin aikana törmää. Hops auttaa samalla hallitsemaan opinnäytetyön aiheuttamaa akateemista ahdistusta. Lisäksi opiskelijaa tuetaan huomioimaan muun muassa elämäntilanteensa muutokset, esimerkiksi muuton opiskelupaikkakunnalta ja itsenäisen tai etäopiskelun tuomat vaatimukset osana opinnäytetyöprosessia. Opinnäytetyövaiheessa olisikin mielekästä keskustella opiskelijan elämäntilanteesta ja senhetkisistä resurssiteki- jöistä. Opintojen päättövaiheen ohjauksessa voidaan hyödyntää ryhmäohjausta, etenkin vertaisvuorovaikutusta muun muassa tutkielman- tekoryhmissä, mutta opiskelijoille on syytä tarjota myös mahdollisuut- ta henkilökohtaiseen ohjaukseen.

Työelämään siirtymisen ohjaus on mahdollista sisällyttää opintojen loppuvaiheessa osaksi hopsin ohjausta (ohjauksen eri toimijoiden kannattaa tehdä tässä yhteistyötä). Hopsin avulla opiskelija voi suunnitella valmistumisajankohtansa melko tarkastikin ja turvata näin valmistumisensa sekä ennakoida samalla työmarkkinoiden kysyntää. Hops voi olla alku myös portfolioille, josta saattaa myöhemmin olla opiskelijalle hyötyä työpaikkaa hakiessa.

Viimeistään maisterivaiheen hapseissa tarkastellaan tulevaisuushorisonttia: otetaan esille mahdolliset jatko-opinnot sekä asiantuntijuiden ylläpitämisen ja sen jatkuvan kehittämisen suunnitelmat, esimerkiksi mahdollisen täydennyskoulutuksen tarpeet. Samalla on mahdollista sitouttaa valmistuva opiskelija mukaan yliopiston alumnitoimintaan.

*Pohdittavaa: Miten omassa yksikössäsi on järjestetty yliopisto-opiskelijan hopsin ohjaaminen opintopolun eri vaiheissa? Miten yksikössäsi on määritelty opiskelijoiden hopsin ohjaukseen osallistuvien toimijoiden roolit ja vastuut? Miten hopsin seuranta on järjestetty? Miten hopsin ohjauksessa on huomioitu kaksiportainen tutkintorakenne? Millaisia hopsin ohjausmenetelmiä yksikössäsi on käytössä?*

---

### **Kirjallisuutta:**

BAC 1984. Code of Ethics and practice for Councillors. Rugby: British association for Counselling.

Eriksson, I. & Mikkonen, J. (toim.) 2003. Tuella ja taidolla. Opiskelun ohjaus yliopistossa. Helsinki.

Haapaniemi, T. & Voutilainen, U. 2004. Ohjauksen merkitys opintojen edistäjänä. Teoksessa Haapaniemi, T., Voutilainen, U. & Tiainen, M. (toim.) Tuutorointi opintojen edistäjänä. Kuopion ja Joensuun yliopistojen ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston loppuraportti OpOKe-hankkeesta. Kuopion yliopisto: Oppimiskeskus, 13-20.

Höglund, S. 2004. Opiskelusuunnitelma ja ohjauskeskustelu panevat fuksiin vauhtia. Opettaja 6a/2004.

Karjalainen, A. (toim.) 2003. Akateeminen opetussuunnitelmatyö. Oulun yliopisto, opetuksen kehittämissyksikkö. ([www.oulu.fi/tutkintorakenne/tyokalut/](http://www.oulu.fi/tutkintorakenne/tyokalut/))

akatops305.pdf)

Lairio, M. & Puukari, S. 2001. Ohjaus käsitteenä ja ammattina. Teoksessa Lairio, M. & Puukari, S. (toim.) Muutoksista mahdollisuuksiin - ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 9-22.

Lehtinen, E. & Jokinen, T. 1996. Tutor - itsenäistyvän oppijan ohjaaja. Juva: WSOY.  
 Levander, L., Kaivola, T. & Nevgi, A. 2003. Opiskelijan ohjaaminen. Teoksessa Lindblom-Ylänne, S. & Nevgi, A. (toim.) Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja. Vantaa: WSOY, 171-202.

Maikkola, M. & Olkkonen, T. (toim.) 2004. Tuella ja taidolla - ohjauksella energiaa opintopolulle. Oulun yliopiston opetuksen kehittämissyksikön julkaisuja. Dialogeja 6. Oulun yliopisto.

Moitus, S., Huttu, K., Isohanni, I., Lerkkanen, J., Mielityinen, I., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Vuorinen, R. 2001. Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 13. Helsinki: Edita.

Nummenmaa, A.R. & Lautamatti, L. 2004. Ohjaajana opinnäytetöiden työprosessissa. Tampere: Tampere University Press.

Ojanen, S. 2000. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian kehittelyä. Helsingin yliopiston tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia. Oppimateriaaleja. 99.

Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Porvoo: PS-kustannus.

Palovaara, M., Haapaniemi, T., Naumanen-Tuomela, P., Olkkonen, T., Pirttimäki, S., Tossavainen, K., Turunen, H., Vanhala, M. & Voutilainen, U. 2003. Itsearviointilla parempiin ohjaukäytäntöihin. Yliopisto-opiskelijan ohjauksen kehittämishankkeen (OpOke) tutkimusryhmän raportti. Kuopion yliopisto. Oppimiskeskus.

Peda-forumin 10-vuotisseminaari 11-12.11.2004 Kuusamossa. Opintojen ohjaus kaksiportaisessa tutkintorakenteessa -sessio:  
<http://www oulu.fi/Pf2004/Tyopajatiedot/session2.htm>

Peda-forumin 10-vuotisseminaari 11-12.11.2004 Kuusamossa. Akateeminen HOPS ja sen ohjaaminen -työpaja:  
<http://www oulu.fi/Pf2004/Tyopajatiedot/tyopaja10.htm>

Tiilikainen, A. 2000. Uusi opiskelija ja yliopisto. Opiskelijoiden ensimmäisen opintovuoden kokemukset ja vastaanotto yliopistolla. Opiskelijajärjestön tutkimussäätiö Otus 17. Helsinki.

Salmi, M. & Ruohisto, J. 1999. HOPSista opi!. Henkilökohtaisen oppimissuunnitelman laadintaopas. Helsingin yliopiston täydennyskoulutuslaitoksen keskusteluaiheita 1/1999. Helsingin yliopisto, Vantaan täydennyskoulutuslaitos.

Viitala, T. 1994. Yliopisto-opettajat tuutoreina. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 93. Oulun kasvatustieteiden tiedekunta. Monistus- ja kuvakeskus. Oulu.

Yliopisto-opiskelijan henkilökohtainen opintosuunnitelma (HOPS) - SYL:n malli 2004. Suomen ylioppilaskuntien liitto. Muistio. Helsinki 16.4.2004.  
<http://www.syl.helsinki.fi/asiakirjat/muistiot/muistiot2004/040416HOPS.htm>

---

## 4 HOPSIN EDELLYTTÄMÄ ASIANTUNTIJUUS

Hopsin käytännön prosesseissa kohtaavat kaksi erilaista asiantuntijaa, *opiskelija ja ohjaaja(t)*. Molemmilta edellytetään monentyypistä ja monitahoista osaamista - asiantuntijuutta - jotta prosessi etenisi jouhevasti.

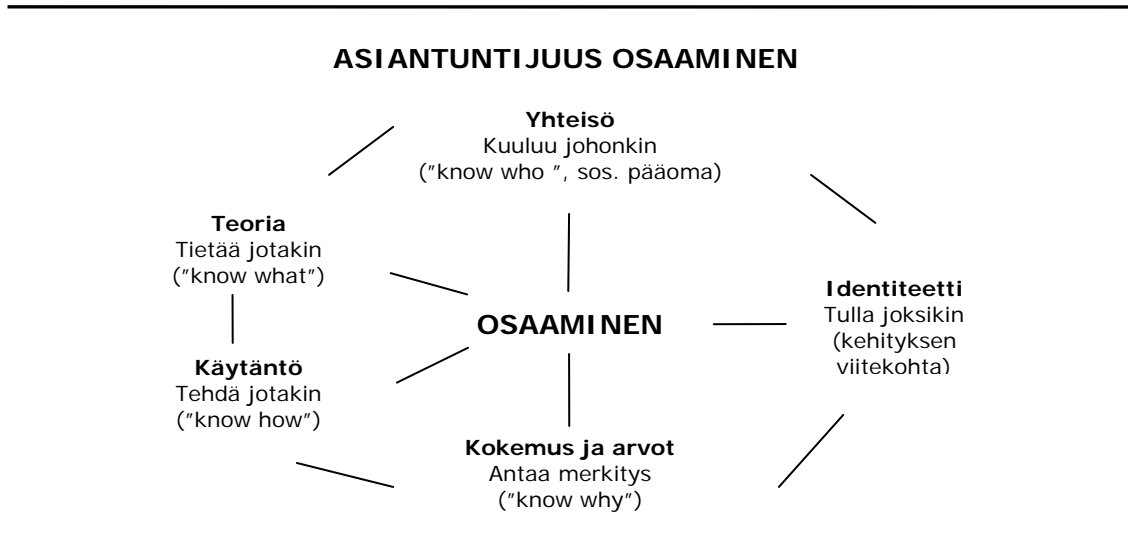
---

### Opiskelijan osaaminen

Yksi hopsin peruslähtökohtia on, että opiskelijan yksilöllinen asiantuntijuus otetaan huomioon ja annetaan mahdollisuuksia sen esiintuomiseen. Anita Malisen (2004) mukaan opiskelija on asiantuntija muun muassa oman koulutushistoriansa ja kehittymistarpeidensa suhteen. Opiskelijat ovat kuitenkin toimijoina heterogeenisiä, ja heidän valmiutensa myös hopsin käyttöönottoon vaihtelevat. Kukaan ei ole seppä syntyessään. Esimerkiksi hopsia työstäessä opiskelijalle saattaa ensimmäistä kertaa elämässään tulla tilaisuus tunnistaa omia kehittymistarpeitaan ja tarkastella omaa koulutushistoriaansa kriittisesti.

Malinen (2004) huomauttaa lisäksi, että opiskelijoiden aikaisempi kouluhistoria saattaa olla painolastina opiskelun alussa. Tuolloin suhtautuminen opiskeluun voi olla koulumaista ja hopsin tekeminenkin vierasta. Yliopisto-opiskeluvalmiuksien kasvattaminen onkin osana opiskelijalta edellytettävää ja kehittyvää asiantuntijuutta sekä yliopisto-opiskelijana kehittymistä (ks. luku 3). Aloittelevat opiskelijat eivät ole vielä välttämättä integroituneita tai sosiaalistuneita yliopisto-opiskeluun eivätkä siten valmiita esimerkiksi avoimemman hopsin prosesseihin (tosin eri tieteenaloilla on vaihtelua, esim. opettajakoulutuksessa hopsit nojaavat usein avoimen hopsin prosesseihin alusta asti). Opiskelijat etenevät lisäksi eriaikaisesti opintopoluillaan ja samalla hopsin edellyttämässä asiantuntijuudessaan.

Hopsien opiskelijalta edellyttämää asiantuntijuutta on kaiken kaikkiaan mahdollista tarkastella *monen osaamisalueen näkökulmasta*. Seuraavassa kuvassa on hahmoteltu asiantuntijaosaamisen ulottuvuuksia, joihin opiskelija erilaisissa hopsikäytännöissä ottaa osaa eri tavoin:



KUVIO 4. Hops: osaamisen ulottuvuudet (mukaellen Jalava 2004)

Rajatun hopsin prosessit liikkuvat useimmiten vain osaamisen teorian ja joskus käytännön tasolla. Opiskelija kartoittaa esimerkiksi lomakepohjaan opintojaksoja ja opintokokonaisuuksia, joiden tavoitteena on kartuttaa hänen tietämystään: tietoja jostakin asiasta ja joissakin tapauksissa taitoja tehdä jotakin. Rajattu hops edellyttää opiskelijalta oikeastaan vain näiden tasojen tunnistamista, opintojaksojen sijoittamista aikatauluun sekä suunnitelman mukaan etenemistä eli suorituksen kartuttamista.

Avoimen hopsin prosessit vaativat puolestaan opiskelijalta jo korkeamman tason osaamista, esimerkiksi reflektointi syvenee, kun opiskelija pohtii kokemuksiansa ja arvojansa. Opiskelijan tulee osata reflektoida syitä ja seurauksia, miksi jokin tehdään ja opitaan. Tuolloin opiskelijalta edellytettävä osaamisen ulottuvuus on merkityksen antamista (ks. Kuvio 4). Edelleen avoimen ja laajenevan hopsin proses-

sisä opiskelijan olisi kyettävä hahmottamaan omaa (ammatti)identiteettiään tai asiantuntijuuttaan: joksikin tulemista. Laajimmillaan asiantuntijuus tarkoittaa osaamista yhteisöllisellä tasolla: ei pelkästään akateemisessa yhteisössä (vrt. akateemisen hopsin määritelmät tässä oppaassa) vaan myös työelämän ja kansainvälisen tason yhteisöissä. Tuota osaamista voidaan luonnehtia sosiaalisesti pääomaksi (esimerkiksi tieteentekemisen konventioiden osaaminen, joka edesauttaa opiskelijan osallistumista/sosiaalistumista/integroitumista yliopistoyhteisön toimintaan).

Hyvä yliopisto-opiskelijan hopsikäytäntö kattaa laajimmillaan asiantuntijuus- ja osaamisulottuvuuden kaikki tasot (ks. Kuvio 4). Kyse on siis samalla hopsiin kuuluvan prosessin laadusta. Jääkö esimerkiksi opiskelijan kaiken kattava asiantuntijuuden harjoittaminen ja osaamisen kehittyminen vajaaksi, mikäli häneltä edellytetään vain rajatun hopsin työstämistä koko opintojen ajan? Rajatussa hopsissa opiskelija lähestyy opintojaan suorituksina, mutta tiedot ja taidot eivät kenties syvene lainkaan merkityksenannon kautta, ja ammatti-identiteetti ja akateeminen asiantuntijuus eivät saa yhteisöllistä peilauspintaa. Ammattikuvan kehittymisen on todettu muun muassa helpottavan opiskelijan sijoittumista erilaisiin asiantuntijatehtäviin työelämässä (ks. esim. Mäkinen 2004). Mahdollisimman laajasti osaamisen eri ulottuvuuksilla liikkuvalla hopsilla voidaan näin ollen parhaiten tukea opiskelijan dynaamista asiantuntijuutta.

*Pohdittavaa: Millaista osaamista yliopistosii/tiedekuntasi/laitoksesi hops edellyttää opiskelijoilta eri vaiheissa opintoja? Miten osaamisen ajatellaan kehittyvän hopsien laadintaprosessin myötä?*

---

## Ohjaajan perus-, ydin- ja avainosaaminen

Akateeminen hops ja sen ohjaaminen -koulutuksen alkuseminaariin keväällä 2004 osallistunut yliassistentti luonnehti kyselylomakkeessa ohjaajan asiantuntijuutta varsin osuvasti. Tätä luonnehdintaa voisi pitää jonkin tyyppisenä *ihanteellisen ohjaajan asiantuntijuuden* kuvauksena. Hopsia ohjaavan tulisi

- tuntea opetussuunnitelman kokonaisuus
- omata sosiaalisia neuvottelutaitoja
- olla tiimin jäsen - ei vain tekninen apu
- osata ohjata oppimisprosessia
- olla sisäisesti tasapainoinen ihminen (ei terapeutti, ellei alan asiantuntemusta)

Voimme lähestyä yllä olevaa listaa myös ohjaamisen perus-, ydin- ja avainosaamisen käsitteiden avulla (ks. esim. Mäkitalo 2004). Nämä käsitteet purkavat auki ohjaajan toimintaa monentyyppisenä asiantuntijaosaamisena.

Opetussuunnitelman tuntemus ja (oppimisprosessin) ohjaamisen taidot ovat ihanteellisen hopsin ohjaajan *perusosaamista* eli osaamisen teoriapohjaa. Tätä perusosaamista on asiantuntijuus omalla substanssi- ja tieteenalalla, jonka tasosta ohjaajan tulisi olla tietoinen (ammattidentiteetti). Perusosaamista on myös yleinen työyhteisössä toimiminen ja itsensä kehittämisen periaatteet (ks. esim. Mäkitalo 2004).

Ohjaajan asiantuntijuutta voidaan niin ikään tarkastella *ydinosaamisen* käsitettä (ks. esim. Jalava ym.) hyödyntäen. Tällöin osaaminen määritellään työn ydinprosesseina, jotka tehdään asiakkaan palvelutarpeesta käsiin. Hopsin ohjaaminen edellyttää siis ohjaajalta tietyllä tavalla asiakaslähtöisen lähestymistavan omaksumista. Kyse on tuolloin esimerkiksi ohjausprosessin työmenetelmistä ja niistä nousevina vaati-

muksina eli kuinka ohjaaja osaa tehdä valintoja, miten hän prosessoi ja jäsentää arjen työtään. (Mäkitalo 2004.) Ohjaajan ydinosaamiseen voidaan laskea myös seuraavia tietoja ja taitoja: ryhmän ohjaaminen, asiakkaan tai ryhmän tilanteen arviointi, tiedot työmarkkinoista, ammatillisen kehityksen ja ohjauksen teoriat sekä muita tietoja ja taitoja riippuen ohjaajan toimenkuvasta (ks. Vuorinen ja Kasurinen 2002).

Ohjauksen ydinprosessit voivat jäsentyä kuitenkin eritavoin opiskelijan opintojen eri vaiheissa (dynaaminen hops). Ohjauksen asiantuntijuus (ydinprosessit) on eritasoista eri toimijoilla (ks. myös Tirkkonen 2004). Esimerkiksi opettajatuutorin ohjaamisen ydinprosessiin kuuluu epäilemättä ohjattavan oppimisprosessin tukeminen, kun taas uraohjaajalla korostuvat työpaikanhaun ja urasuunnittelun ydinprosessit.

Edellä olevassa listassa on nostettu sosiaaliset neuvottelutaidot osaamiseksi, jota ihanteelliselta hopsin ohjaajalta edellytetään. Neuvottelutaidot ovat osa yleisiä vuorovaikutustaitoja. Ohjaajan asiantuntijuutta osoittaa se, että hän kykenee neuvotellen keskustelemaan opiskelijan tavoitteiden asetteluista, kehittymistarpeista ja niiden saavuttamisesta (Malinen 2004). Vuorisen ja Kasurisen (2002) luokittelussa sosiaaliset vuorovaikutustaidot ovatkin ohjaajan ydinosaamista. Mäkitalo (2004) puhuu jopa avainosaamisesta.

Ohjaajan *avainosaamisella* tarkoitetaan kaiken toiminnan edellyttämiä yleisiä ihmissuhdetaitoja, jotka sitovat yhteen ohjaustilanteessa ohjaajan perusosaamisen ja ydinosaamisen. Vuorovaikutusta voidaan tarkastella ihmisen käyttäytymisen taustalla olevina *kognitiivisina prosesseina*. Ohjaajan tulisi ymmärtää ja hyödyntää niiden vaikutuksia, sillä taitava hopsin ohjaustoiminta rakentuu tulkintojen varassa ja välittyy erityisesti kielenkäytössä ja viestinnässä ohjattavalle. Ohjaajan tulisi niin ikään ymmärtää vuorovaikutustilanteen *emotionaalisia prosesseja*. Rationaalisen ja suunnitelmallisten ohjauksen menetelmien hyödyntäminen (perus- ja ydinosaaminen) on toki tärkeää, mutta toisen ihmisen kohtaamisen taidolla ja yleisellä ihmissuhdekyvykkyydel-

lä on ratkaiseva merkitys arvioitaessa myös hopsin ohjauksen onnistumista ja laatua. (Mäkitalo 2004.)

Runsaasti keskustelua herättänyt kysymys on, tuleeko hopsia ohjaavan olla ohjattavan terapeutti. Vastaus tähän on oltava kielteinen, ellei ohjaajan asiantuntijuuteen tai toimenkuvaan kuulu ammattimaisen terapian antaminen (vrt. ihanteellisen ohjaajan lista edellä). Sen sijaan ohjaajan toiminnalla voi olla muunlaista ”terapeuttista” vaikutusta. Hopsin ohjaaja voi antaa ohjattavalle *psykososiaalista tukea*: osoittaa mm. välittävänsä opiskelijasta ja hänen hyvinvoinnistaan (vrt. akateemisen hopsin määritelmä luvussa 2). Kyse on vuorovaikutusosaamisesta, toisen ihmisen kohtaamisen taidosta. Eritoten opiskelijoiden motivaation tukeminen edellyttää sitä, että ohjaaja ymmärtää inhimillisiä emotioita ja niiden vaikutuksia vuorovaikutukseen. (Mäkitalo 2004.)

Taitava hopsin ohjaaja huomioi sekä omat että opiskelijan tunteet ja käyttää niitä sopivasti välineinä ohjaustilanteen tavoitteiden saavuttamiseksi. Vuorovaikutustilanteessa asiantuntemusta on kohdata toinen ihminen ajattelevana, tuntevana, itseohjautuvana inhimillisenä toimijana, jolla on henkilökohtaisia tavoitteita. (Mäkitalo 2004.) Psykososiaalinen tuki hopsin ohjausprosessissa ilmenee siis *kognitiivisena empatiana*, joka on osa ohjaajan vuorovaikutuksellista avainosaamista. Kognitiivisesti empaattinen vuorovaikutus edellyttää ohjaajalta omien arvojen ja asenteiden tiedostamista, tasa-arvoista suhtautumista, erillisyyttä sekä itsekeskeisyydestä luopumista. Keskeisessä asemassa ovat opiskelijan aktiivinen kuuntelu, tarkoituksenmukainen kysely ja syventävä keskustelu. (Mäkitalo 2004.)

On kuitenkin syytä muistaa, että hopsin työstäminen edellyttää vastavuoroisuutta. Ohjaustilanne onkin parhaimmillaan *dialoginen*, ja se vaatii sekä ohjaajan että opiskelijan/opiskelijaryhmän osallistumista. Mikäli opiskelija hakee ohjaajalta vain valmiita ratkaisuja, dialogisuuden aste jää matalaksi. Ohjaajalta taasen vaaditaan herkkyyttä ja tilanetajua, jotta hän osaa huomioda opiskelijan lähtökohdat ja valita erilaisissa ohjaustilanteissa kuhunkin sopivat lähestymistavat. Vaikka

opiskelijan tulee olla vastuussa omasta kehittämisestään ja ratkaisuis-  
taan, ohjaajan pitää vuorostaan olla tietoinen omasta vaikutuksestaan  
opiskelijan päätöksenteossa. (Mikkonen, Eriksson ja Jyry 2003.)

---

## Dynaaminen asiantuntijuus

Jotta hopsin edellyttämä asiantuntijuus kehittyisi, sekä opiskelijan että  
ohjaajien olisi tunnistettava osaamisessaan kehittämisen paikkoja.  
Seuraavassa muutamia haasteita opiskelijan asiantuntijuuden kehitty-  
miselle (Malinen 2004):

- irtautuminen suorituskeskeisyydestä
- käsitteellisen ja tieteellisen ajattelun oppiminen
- miksi opiskelen? mitä opiskelen? ja miten opiskelen? -  
kysymysten ratkaiseminen

Näissä haasteissa on pitkälti kyse opiskelijan roolin ja identiteetin  
muuttamisesta, joka edellyttää opiskelijalta metakognitiivisten proses-  
sien harjoittamista. Kyvykkäillä opiskelijoilla (*eksperttiopiskelija*) on-  
kin todettu olevan hyvät metakognitiiviset tiedot ja taidot, kuten eri  
alojen asiantuntijoilla ylipäänsä. Metakognitiiviset tiedot sisältävät  
opiskelijan vuosien varrella itsestään oppijana hankkimia tietoja, op-  
pimisen strategioita. Taidot ovat puolestaan opiskelijan kykyä arvioida  
omaa oppimista, toimintaa, ajattelua ja tietoja. (ks. esim. Lindblom-  
Ylänne, Levander & Wager 2003.) Metakognitiivisten tietojen ja taito-  
jen harjoittamisen tärkeys puoltaa edelleen avoimempien ja laajempi-  
en hopskäytäntöjen soveltamista, jotta opiskelijan asiantuntijuus har-  
jaantuisi ja kehittyisi laaja-alaisesti ja laadukkaasti. Opiskelija voi  
esimerkiksi reflektoida oman oppijaidentiteettinsä kehittymistä vaik-  
kapa oppimispäiväkirjassa tai portfolion itsearviointiosiossa.

Myös ohjaajan *asiantuntijuuden kehittyminen* lähtee oman ammattitaidon selkeyttämisestä (ohjaajan ja opettajan roolin muuttuminen), jossa metakognitiiviset tiedot että taidot ovat keskiössä. Ohjauksen asiantuntijuuden määrittäminen ja tunnistaminen on kehittämissuorissa olennaista. Asiantuntijuuden kehittymistä edesauttaakin, jos ohjaajalla on mahdollisuus jäsentää oma työnsä perus-, ydin- ja avainosaamiseksi. Näiden osaamisalueiden tunnistamisen ja jäsentämisen avulla ohjaaja voi saavuttaa työhönsä myös *hallinnan tunnetta* eli subjektiivista.

Hallinnan tunteen saavuttamisella on taasen todettu olevan merkittävä vaikutus kuormittavista työtehtävistä selviytymiseen (ks. esim. Mäkitalo 2004). Yleinen hopsin käyttöönottoon liitetty pelko onkin ollut, että ohjaajat kuormittuvat liikaa eivätkä resurssit riitä. Ihanteellisen hopsin ohjaajan tulisi kuitenkin olla "sisäisesti tasapainoinen ihminen", kuten edellä ollessa listassa on mainittu. Näin ollen omasta hyvinvoinnistaan ja jaksamisestaan huolehtimisen voidaan katsoa jopa kuuluvan hopsin ohjaajan asiantuntijuuteen (sama pätee myös opiskelijan asiantuntijuuteen).

Muita haasteita ohjaajan asiantuntijuudelle (Malinen 2004):

- ajan ja tilan antaminen opiskelijan hopsien kypsyttelylle
- milloin tuen? ja miten tuen? -kysymysten ratkaiseminen
- arvioinnin uudistaminen hopsiin "istuvaksi"
- uudenlaisen opetus- ja ohjauskulttuurin rakentaminen yliopisto-opetukseen yhdessä toisten kollegoiden kanssa

Yllä olevissa haasteissa on paljolti kyse ohjaajan ydin- ja avainosaamisen kehittämisestä. Viimeinen kohta listassa nostaa sen sijaan esiin asiantuntijuuden kehittämisen yhteisön tasolla. Asiantuntijuuden kehittyminen ja kehittäminen eivät ole yksinomaan yksilön asia ja vastuulla, vaan siihen kuuluu myös yhteisöllinen ulottuvuus (vrt. Kuvio 4). Tämä osaaminen on myös mainittu edellä ihanteellisen ohjaajan ominaisuudeksi ("toimiminen tiimin jäsenenä"). Koko yhteisön tulisi

olla tietoinen ohjausvelvoitteesta, ohjauksen kokonaisvaltaisuudesta sekä ohjauksen merkityksestä opiskelulle (ks. esim. Tirkkonen 2004).

Uudenlaisen opetus- ja ohjauskulttuurin yhteisöllinen rakentaminen ei tapahdu itsestään. Muutos edellyttää muun muassa asiantuntijuuden jakamista, kollegiaalisen palautteen ja tuen antamista, sillä ilman laajempaa tukea innostus ja kehittäminen laantuvat. Yhteisöllinen jaettu asiantuntijuus kehittyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Oppivan organisaation näkemysten mukaan yhteisöllinen kehittäminen onkin dialoginen prosessi: uskomusten, odotuksien ja toimintatapojen reflektointia avoimessa vuorovaikutuksessa. (ks. esim. Sahlberg 1997.) Malisen (2004) mukaan uudenlaisen ohjauskulttuurin luomisprosessissa on muistettava ottaa mukaan myös opiskelijat, eli se on yhteinen haaste sekä opiskelijoiden että ohjaajien asiantuntijuudelle.

*Pohdittavaa: Miten hopsien ohjaajana jäsenät omaa arkeasi perus-, ydin- ja avainosaamiseksi? Millaisia haasteita hopsit asettavat sinun osaamisellesi sekä koko yhteisösi osaamiselle? Millaisia mahdollisuuksia sinulla ja yhteisölläsi on kehittää osaamistanne hapseista ja niiden ohjaamisesta? Entä millaisin käytännön toimin rakennatte yhdessä uudenlaista ohjauskulttuuria?*

---

### **Kirjallisuutta:**

Ansela, M., Haapaniemi, T. & Voutilainen, U. 2005. HOPS elää: yliopisto-opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman määritelmiä. Teoksessa Jakku-Sihvonen, R. Uudenlaisia maistereita: Kasvatusalan koulutuksen kehittämislinjoja. Keuruu: Ps-kustannus, 87-105.

Bereiter C. & Scardamalia M. 1993. Surpassing ourselves: an inquiry into the nature and implications of expertise. Chicago: Open Court.

Eriksson & Mikkonen 2003 (toim.) Opiskelun ohjaus yliopistossa. Edita.

Eteläpelto, A. & Tynjälä, P. (toim.) 1999. Oppiminen ja asiantuntijuus. WSOY.

Jalava, U., Palonen, T., Keskinen, S. & Kontkanen, L. 1999. Osaaminen yrityksissä. Turun täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A: 74.

Malinen, Anita (2004). Ajatuksia Akateeminen HOPS ja sen ohjaaminen - koulutuksen verkkotyöpajassa. Teemana Hops-asiantuntijuus.

Mäkinen, M. 2004. Mikä minusta tulee "isona"? Yliopisto-opiskelijan ammattikuvan kehittyminen. Teoksessa Tynjälä, P., Välimaa J. & Murtonen M. (toim.) Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä: pedagogisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia. Juva: PS-kustannus, 57-76.

Mäkitalo, M. 2004. Ohjaustyön jäsentäminen ja avainosaamisen käsite. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen H. & Spangar, T. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3: ohjaustyön välineet. Juva: PS-kustannus, 233-240.

Sahlberg, P. 1997. Opettajana koulun muutoksessa. WSOY.

Tirkkonen, E. 2004. Ohjauksen strategiatyö ja tavoitteiden tuottaminen ammattikorkeakoulussa. Teoksessa Kolehmainen, S. & Kallinen, R. (toim.). Laatu ammattikorkeakouluopintojen ohjaukseen: Oped-Laatu -projektin loppuraportti. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Wenger, E. 1998. Communities of practice. Learning, Meaning and Identity. Cambridge University Press.

Vuorinen, R. & Kasurinen, H. (toim.) Ohjaus Suomessa 2002. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

---

## 5 HOPS JA OHJAUKSEN LAATU

### Hopsien kehittäminen

Yliopisto-opiskelijan hopsin käyttöönotto merkitsee laajamittaista ohjaukseen uudelleen arviointia ja kehittämistä. Hopsien avulla pyritään entistä laadukkaampaan ohjaukseen ja sen myötä vaikuttamaan positiivisesti opiskelijoiden oppimisprosesseihin ja oppimistuloksiin. Hopsien ja niiden ohjaamisen käytännön kehittäminen voi merkitä suuriakin muutoksia, jotka vaikuttavat yliopistojen opetus- ja ohjaushenkilöstön työhön ja asettavat heidän osaamiselleen uusia haasteita (ks. luku 4). Opetuksen laadun sekä hopsien ja opiskelijan ohjauksen kehittäminen pohjaa olemassa olevaan tietoon ohjauksen käytännöistä ja niiden vaikutuksista opiskelijoiden opintojen etenemiseen. Uutta tietoa saadaan taasen analysoimalla ohjaustoimintaa monipuolisesti ja kriittisesti. Nykytilanteen arvioinnin perusteella on mahdollista kehittää jatkossa entistä laadukkaampia ohjauksen käytäntöjä.

Ohjauksen kehittäminen merkitsee muutosta, jota voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta. Ohjaukseen uudelleen arviointia tuetaan ensinnäkin laajalla *strategisella* kehittämisellä. Yhteisellä käytännön tason strategisella työskentelyllä voidaan tukea ohjauksen toimijoiden sitoutumista muutokseen, tunnistaa muutoksen kriittiset kohdat ja arvioida realistisesti mahdollisia toimimattomia käytäntöjä. Ohjaukseen uudelleen arviointi ja muutos on kuitenkin hidaskäyttöprosessi, arvojen ja uskomusten säilyttämällä prosessi. Kehittämistä tukee niin ikään toimijayksilöiden ja ryhmien *oppimisen* edistäminen. Toimijoita tulisikin auttaa huomaamaan kasvamisen, kehittämisen ja toiminnan muuttamisen tarve. Pelkkä rationaalinen, strateginen työskentely ilman oppimisen näkö-

kulmaa tuskin tuottaa syvällisiä, laadullisia käytäntöjen muutoksia ja toimijoiden todellista sitoutumista. (ks. Karjalainen 2005.)

Ohjaukikäytäntöjen kehittämisen menetelmät ja toteutuminen vaihtelevat myös organisaatiokohtaisesti, sillä organisaatiot ovat erilaisissa kehitysvaiheissa. Siten on mahdotonta antaa yhtä yhteistä ohjetta kehittämisen menetelmistä ja etenemisestä. Nykytilanteen perusteella on mahdollista kuitenkin tehdä joitain ehdotuksia hopsien ja ohjauksen kehittämiseksi. Opiskelijan ohjaukikäytäntöjen ja hopsien kehittämiseen liittyviä arviointeja on toteutettu SWOT-analyysien mukaisesti Kuopion yliopiston oppimiskeskuksen ohjauksen kehittämishankkeissa: OpOKe-hankkeessa vuosina 2000–2003 ja W5W-hankkeen työryhmissä vuonna 2004. Esitämme seuraavaksi muutamia hopsien ja opiskelijan ohjauksen kehittämisessä huomioitavia seikkoja, joita toimijat SWOT-analyysivastauksissaan nostivat esille.

*Ongelmia* hopsien sekä yleensä ohjaukikäytäntöjen kehittämislle ja arvioinneille aiheuttavat ohjauksen arviointikriteerien, palautteen antamisen ja kommentointiperinteen puuttuminen sekä vaikeus arvioida ohjaukikäytäntöjen tuloksellisuutta toiminnan luonteen vuoksi. Kehittämistä tukee se, että ohjauksen arviointi- ja tuloskriteereistä sekä palautejärjestelmästä sovitaan. Lisäksi tärkeäksi on koettu se, että kehittämisen arviointi ei ole toimijoiden arvostelua. Arviointitiedon tulee myös tavoittaa yliopiston ylin pedagoginen johto.

Hopsin ohjauksen kehittämistä hankaloittavat lisäksi voimavarojen puutteet, kuten ohjaajien vähäinen määrä, ajallisten resurssien niukkuus sekä toimijoiden vaihtuvuus, ohjausvalmiuksien puuttuminen, sitoutumattomuus ja yhteistyön ongelmat. Resurssien tehokasta käyttöä voidaan tukea yksikön sisäisellä yhteistyöllä ja ohjauksen integroimisella osaksi jokaisen opettajan työtä. Tällöin ohjaajien roolien ja tehtävien selkeyttäminen on olennaista, mikä vaatii yhteistä keskustelua. Selkeä vastuunjako ja toimijoiden vuorovaikutusta edistävä yhteinen kieli säästää voimavaroja ja parantaa yhteistyötä.

Ohjauskäytäntöjen kehittämisen haaste on niin ikään ohjaukseen osallistuvien opiskelijaryhmien heterogeenisyys. Voi olla vaikeuksia löytää sellaisia ohjausmuotoja, joilla voidaan vastata hyvin erilaisten opiskelijoiden ohjauksen tarpeisiin. Opettajien antamaa ohjausta vaikeuttavat myös tiedon puute, ohjauksen irrallisuus ja integroimattomuus muuhun opetukseen. Ainakin osa opiskelijan ohjauksesta on luontevinta sisällyttää opetukseen ja opiskelijan opintoihin, sillä integroitu ohjaus tukee opiskelijan itseohjautuvuuden kehittymistä, ohjaussuhteen jatkuvuutta sekä palautteen saamista.

Ohjauksen kehittämisen *vahvuuksia* ovat jo olemassa olevat ohjauskäytännöt: kaikkea ei tarvitse ryhtyä kehittämään aivan alusta alkaen. Yliopistoissa on runsaasti erilaisia ohjaustehtävissä toimivia henkilöjä sekä ohjauksen tukipalveluja. Olemassa olevien ohjauspalvelujen kehittämisen lähtökohtana onkin yhteistyö ja sen kannustaminen. Tavoitteena on rakentaa ohjauksen eri osista opiskelijan koko opintopolun kattava järjestelmä.

Ohjauksen kehittämisen *mahdollistavat* taloudellinen ja koulutuksellinen tuki, esimerkiksi kehittämistyöhön osallistuvien toimijoiden riittävä koulutus ja perehdytys sekä ohjaajien kollegiaalisuus. Kokemuksien vaihtaminen edistää hyvien, toimivien käytäntöjen löytämistä ja ongelmatilanteiden ratkaisemista. Ohjaustyön kysymyksistä ja näkemyksistä keskusteleminen auttaa myös yksittäistä opettajaa hopsien ohjaamisen ongelmatilanteissa.

Ohjaustoiminnan kehittämisen *uhkia* ovat vastaavasti voimavarojen, ajan, rahan, toimijoiden sekä koulutuksen puute, mutta myös opiskelijamäärien kasvu, ohjauksen toimijoiden motivaation väheneminen, liiallinen työmäärä ja uupuminen. Ohjauksen toimijoiden riittävä määrä, osaaminen ja positiivinen asennoituminen ohjaukseen ovatkin merkittäviä tekijöitä toimijoiden jaksamisen ja ohjaustyön jatkuvuuden kannalta. Ohjaajien jaksamista voidaan tukea, kun selvennetään ohjaustoiminnan henkilöresurssit, seurataan niiden käyttöä ja kohdennetaan tämän perusteella voimavaroja uudelleen.

Opiskelijoiden ja ohjaajien yhteisenä ohjauksen kehittämisen haasteena on uudenlaisen ohjaukulttuurin synnyttäminen. Tuloksena voi olla laadukkaampi, avoimempi, positiivisempi, kannustavampi opetus-, ohjaus- ja opiskeluilmapiiri. Yhteistyössä on mahdollista karttuneiden kokemusten pohjalta kehittää monipuolisempaa koko opintopolun kattavaa ohjauksen jatkumoa sekä ohjauksen palautejärjestelmää. Yhteisesti tehty kehittämistyö edistää lisäksi aktiivista opintojen tavoitteiden määrittelyä, opintojen suunnittelua, etenemistä ja opiskelijoiden sitoutumista opintoihin.

---

## Hopsien arviointi

Hopsien toteutumisen arviointi perustuu sen käytölle asetettuihin ja opetuksen laadun kehittämistavoitteisiin. Tämä oppaan luvuissa 1 ja 3 on esitetty hopsien yleisiä tavoitteita. Yliopisto-opiskelijan laadukkaan ohjauksen määritelmä on taasen mahdollista johtaa yleisestä laadukkaan opetuksen määritelmästä: ohjaus on laadukasta, mikäli se auttaa opiskelijaa oppimaan helpommin, nopeammin tai syvällisemmin kuin ilman ohjausta olisi ollut mahdollista.

Hopsien ohjauksen laadun arviointiin sopivat yleiset ohjauksen laatu-kriteerit. Esimerkiksi Oped-Laatu (ammattikorkeakoulujen opintojen ohjauksen kehittäminen ja laadunvarmistus) -hanketta mukaellen laatu-kriteerit saattavat olla seuraavanlaisia:

- ohjauksen saatavuus ja ohjaukseen pääsyn takaaminen
- opintojen ohjauksen läpinäkyvyys, tasa-arvoisuus ja tavoitteiden yhdenmukaisuus
- ohjauksen integroituminen koulutukseen, opetukseen ja oppimiseen
- työelämävalmiuksien kehittymisen ja ammatillisen kasvun tukeminen
- ohjauksen niveltymisen korkeakoulujärjestelmään

- ohjauksen arviointi-, seuranta- ja laadunvarmistusjärjestelmän esimerkiksi laatumittareiden kehittäminen
- ohjaukseen liittyvien terminologian yhtenäistäminen ja käsitteiden määrittely

Arviointikriteerien laatimista edistää hopsin ohjaukseen osallistuvien toimijoiden keskustelu hyvän ohjauksen laadullisista ja määrällisistä tunnusmerkeistä ja yhteisesti hyväksytyistä tuloksista, joita voidaan käyttää arviointikriteereinä. Keskustelulle on tarvetta, koska yliopisto-opiskelijat ja henkilöstö näkevät hopsin ja ohjauksen merkityksen osin eri tavoin.

Korkeakoulujen arviointineuvoston selvityksessä korkeakouluopintojen ohjauksen laadusta (Moitus ym. 2001) havaittiin, että yliopisto-opiskelijat arvioivat ohjausta laadullisin mittarein ja henkilöstö määrällisin. Opiskelijat korostavat yleensä ohjauksen laadullisia tavoitteita, kuten opiskelijan kannustamista tavoitteellisessa opiskelussa ja kehittämisessä oman alansa ammattitaitoiseksi osaajaksi. He pitävät tärkeänä myös yksilöllistä, motivoivaa ja vuorovaikutteista ohjausta. Yliopiston henkilöstö korostaa usein enemmän määrällisiä asioita, kuten opiskelun nopeuttamista ja tehostamista sekä keskeyttämisten ehkäisyä.

Konkreettiset arviointikysymykset voivat liittyä esimerkiksi hopsin ja opetussuunnitelman suhteeseen, hopsin työstämisprosessiin tai toimijoiden vastuisiin ja tehtäviin (ks. Vanhanen & Nuutinen 2004):

Hops ja opetussuunnitelma

- onko valinnaisuutta eli vaihtoehtoisia opiskelutapoja ja ohjausmahdollisuuksia?
- miten ammatillinen kehittyminen ja työelämäyhteys on kuvattu?
- miten opinnäytetyön ja harjoittelun ohjaus on integroitu hopsin ohjaamiseen?

### Hopsin työstämisprosessi

- kattaako hops koko opintopolun?
- miten hopsin tekemiseen perehdytetään, tiedotetaan ja ohjataan?
- miten opiskelijan valmiudet arvioidaan ja huomioidaan hopsin lähtökohtana?
- minkälaisia hopsin tekemistä edistäviä oppimistehtäviä käytetään?
- miten hopsin toteutumista seurataan?

### Toimijoiden vastuut ja tehtävät

- miten roolit ja vastuut on määritelty?
- miten hopsien ohjauksen pedagoginen johtaminen on toteutettu?
- miten hopsikäytännöistä ja ohjauksesta kerätään palautetta ja laatu-tietoa?

---

## Hopsit opetuksen laatu järjestelmän osana

Yliopistoyhteisössä ohjauksen laatua voidaan tarkastella useista näkökulmista. Hopsikäytäntöjä ja ohjauksen laatua voidaan tarkastella esimerkiksi Kolehmaista (2004) mukaellen:

Opiskelijälähtöisesti, jolloin ensisijalla ovat opiskelijan tarpeet:

- elämän nykytilanne ja opiskelun edellytykset
- yksilöllisten valmiuksien ja intressien huomioiminen
- "eväät" tulevaisuudessa selviämiseen
- opintomenestys
- tutkinto
- akateemiseen asiantuntijuuteen kasvaminen

Organisaatiolähtöisesti, jolloin huomioidaan yliopiston tavoitteet:

- tehokas, taloudellinen ja vaikuttava koulutus
- keskeyttämisten vähentäminen ja opintoaikojen lyhentäminen

- tutkimus- ja kehitystehtävät, aluevaikutus
- kilpailukyky
- henkilökunnan osaaminen ja työtyytyväisyys

Työelämälähtöisesti, jolloin painottuvat työelämän tarpeet:

- työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapaino
- valmistuneiden valmiudet työelämään ja ammatilliseen kehittämiseen
- tutkinnon profiili suhteessa muuhun koulutusjärjestelmään

Yliopiston opetuksen laatu-järjestelmässä arviointitiedon keruu perustuu esimerkiksi opetuksen suunnittelun, toteutuksen, tukipalveluiden ja arvioinnin tilaa koskeviin indikaattoreihin. Opetuksen ja ohjauksen tuloksellisuuden arviointi on vaikeaa ja perustuu usein määrälliseen tietoon, opintoviikko- tai -pistekertymiin. Hopsit synnyttävät opintojen ohjausjärjestelmään uuden vuorovaikutuskanavan ja tarjoavat uusia välineitä myös opetuksen laadun arviointiin. Hopsien kautta voidaan kerätä monipuolista laadullista tietoa opiskelijoiden suunnitelmista, opiskelijoiden kokemuksista ohjauksesta ja ohjauksen tuloksellisuudesta. Hopseista koottavan arviointitiedon perusteella on mahdollista kohdentaa kehittämisresursseja opiskelijoiden ohjaukseen tai opetukseen sekä opetusjärjestelyihin laajemminkin.

Hopsien yhteydessä voidaan esimerkiksi haastatella opiskelijoita heidän suunnitelmistaan ja kokemuksistaan, kysyä palautetta ohjausjärjestelmistä ja ohjauksen toteutuksesta. Opiskelijat voivat myös arvioida itse opintojen toteutumista ja tehdä aloitteita hopsien, ohjauksen ja opetuksen kehittämiseksi. Jatkokoulutuksen järjestämistä voidaan ennakoida, kun kerätään päättövaiheen opiskelijoilta tietoja heidän suunnitelmistaan.

Myös opetussuunnitelmien kehittämiseen voidaan saada yhden opintojakson palautetta laajempaa arviointitietoa hopsien ohjaamisen ja ohjauskeskustelujen yhteydessä. Hopsikäytäntöjen kehittämiseksi on niin ikään tärkeää olla yhteydessä tutkinnon suorittaneisiin, sillä heillä on

omakohtaisia kokemuksia ohjauksen ja koulutuksen työelämärelevanssista.

Ohjauksen laadun pitkäjänteisen kehittämisen suurimpia haasteita on, miten arviointitietoa hyödynnetään kehittämistyössä. Yksittäisten opettajien ja ohjaajien kokoaman arvokkaan palaute- ja arviointitiedon hyödyntämiseksi on tärkeää, että pedagogisen johdon ja toimijoiden välillä on sujuva tiedonkeruu ja -raportointiyhteys.

*Pohdittavaa: Mitkä ovat yksikössäsi opiskelijan ohjauksen ja hopskäytäntöjen vahvuudet? Miten yksikössäsi arvioidaan ohjauksen laatua ja hopskäytäntöjä? Miten yksikössäsi kerätään ja hyödynnetään arviointitietoa hopseista ja ohjauskäytännöistä?*

---

### **Kirjallisuutta:**

Karjalainen, A. 2005. Pedagoginen muutos yliopisto-organisaatiossa – Idealismia vaiko realismia? Teoksessa Jakku-Sihvonen, R. (toim.). Uudenlaisia maistereita: kasvatusalan koulutuksen kehittämissuunnitelmat. Keuruu: PS-kustannus, 43-54.

Kolehmainen, S. 2004. Opintojen ohjaus on opintojen edistämistä. Teoksessa Kolehmainen, S. & Kallinen, R. (toim.). Laatua ammattikorkeakouluopintojen ohjaukseen: Oped-Laatu-projektin loppuraportti. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Korkeakouluopetuksen kehittämistoimikunta 2000. Teoksessa Kajanto, A. (toim.) Aikuisten oppimisen muodot: kohti aktiivista oppimista. Vapaan sivistystyön 34. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Helsinki.

Lairio, M. & Puukari, S. 2000. Ohjaus- ja neuvontapalvelut yliopistoissa. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Porvoo: PS-kustannus, 160-179.

Lähteenmäki, I. 2004. Toimintaryhmä 4. Ohjauksen seurannan mittarit. Teoksessa Kolehmainen, S. & Kallinen, R. (toim.) Laatua ammattikorkeakouluopintojen ohjaukseen. Oped-Laatu -projektin loppuraportti. Hämeen ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna, 69-76.

Moitus, S., Huttu, K., Isohanni, I., Lerkkanen, J., Mielityinen, I., Talvi, U., Uusi-Rauva, E. & Vuorinen, R. 2001. Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 13. Helsinki: Edita.

Palovaara, M., Haapaniemi, T., Naumanen-Tuomela, P., Olkkonen, T., Pirttimäki, S., Tossavainen, K., Turunen, H., Vanhala, M. & Voutilainen, U. 2003. Itsearviointilla

parempiin ohjauskäytäntöihin. Yliopisto-opiskelijan ohjauksen kehittämishankkeen (OpOKe) tutkimusryhmän raportti. Kuopion yliopisto. Oppimiskeskus.

Peda-forumin 10-vuotisseminaari 11-12.11.2004 Kuusamossa. Opintojen ohjaus kaksiportaisessa tutkintorakenteessa -session tulokset.  
<http://www.oulu.fi/Pf2004/Tyopajatiedot/session2.htm>

Peda-forumin 10-vuotisseminaari 11-12.11.2004 Kuusamossa. Akateeminen HOPS ja sen ohjaaminen työpajan tuloksia.  
<http://www.oulu.fi/Pf2004/Tyopajatiedot/tyopaja10.htm>

Vanhanen-Nuutinen, L. 2004. Toimintaryhmä 2. Näkökulmia opetuksen, ohjauksen ja oppimisen integroitumiseen ammattikorkeakoulussa. Teoksessa Kolehmainen, S. & Kallinen, R. (toim.) Laatu ammattikorkeakouluopintojen ohjaukseen. Oped-Laatu -projektin loppuraportti. Hämeen ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna, 54-61.

Viitala, T. 1994. Yliopisto-opettajat tuutoreina. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 93. Oulun kasvatustieteiden tiedekunta. Monistus- ja kuvakeskus. Oulu.

Vuorinen, R. & Sampson, J.P. 2000. Ohjaus opintojen suunnittelun ja arvioinnin tukena - strategisia kysymyksiä. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Porvoo: PS-kustannus, 46-69.



---

## **6 VINKKEJÄ OPI SKELIJALLE HOPSIN TEKOON JA OHJAUKSEEN VALMI STAUTUMISEEN**

Tähän lukuun olemme koonneet vinkkejä ja ohjeita opiskelijalle oman henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimiseen. Ohjaaja voi käyttää ohjeita apunaan esimerkiksi ohjausprosessinsa suunnittelussa, yksikönsä opiskelijaohjeen valmistelussa tai kopioida ohjeet sellaisenaan opiskelijan käyttöön.

Vinkkejä ja ohjeita löytyy runsaasti internetistä, ja olemme koonneet osan niistä alla olevaan ohjeeseen. Ohjauksen onnistumiseksi on tärkeää, että myös opiskelija valmistautuu hopsin tekoon ja siihen liittyviin ohjaustilanteisiin. Toivomme, että näiden ohjeiden avulla opiskelijaa voidaan tukea tässä valmistautumistyössä.

---

## **Yliopisto-opiskelijan hops-"tips" eli vinkkejä hopsin tekoon**

Sujuva yliopisto-opiskelu edellyttää opintojesi ja ajankäytön suunnittelun valmiuksia. Henkilökohtainen opintosuunnitelma (hops) on oman oppimisesi suunnittelun, ohjaamisen ja arvioinnin väline. Yliopistotutkinnot uudistuvat ja opiskelijan rooli oman tutkintonsa arkkitehtinä korostuu yhä enemmän. Opintojaksoilla käytetään myös entistä useammin opiskelumenetelmiä, jotka perustuvat opiskelijan aktiiviseen osallistumiseen ja oman toiminnan ohjaamiseen. On tärkeää harjoitella jo opiskelun aikana suunnittelun ja ajanhallinnan taitoja, sillä niistä on sinulle hyötyä myös työelämässä. Seuraavassa on sinulle joitain vinkkejä oman opintosuunnitelmasi laatimiseen, oppimisen ohjaamiseen ja opiskelun arviointiin. Vinkkien lisäksi mukana on pieniä tehtäviä, jotka tutustuttavat sinut hopsin tekoon.

### **Oma elämäntilanne hopsin lähtökohtana**

Voit pitää hopsisi lähtökohtina nykyistä opiskelu- ja elämäntilannettasi, omaa ajankäyttöäsi ja muita opiskeluresurssejasi.

- ! Hops on ensisijaisesti sopimus itsesi kanssa: mitä, miten ja milloin aiot opiskella.
- ! Hopsin avulla voit myös pohtia ohjaustarvettasi sekä sopia esimerkiksi ohjauksesta silloin, kun koet sen tarpeelliseksi.
- ! Hopsissa voit huomioida opintojen aikaiset elämäntilanteiden muutokset.
- ! Suunnitelman tekeminen kannattaa aloittaa heti opintojen alussa
  - ⇒ Pohdi, mikä on sinulle parasta opiskeluaikaa, kuinka paljon päivässä, viikossa ja kuukaudessa voit käyttää opiskeluun ja muunna se opintopisteiksi (1 op = 27 tuntia) - vertaa ajankäyttöäsi opintosuunnitelmaan.

- ⇒ Tutustu opintojen suunnittelun tukisivustoon:
  - ovi.joensuu.fi
- ⇒ Ennakoi ja selvitä itsellesi, missä vaiheessa lukuvuotta ohjaus on oman opiskelusi kannalta todennäköisesti tarpeen ja miten se on parhaiten toteutettavissa.

### **Opiskelijan vastuu ja akateeminen vapaus opintojen valinnoissa**

Yliopisto-opiskelulle on tyypillistä opiskelijan vapaus suunnitella, ohjata ja arvioida omaa opiskelua. Sinä vastaat pitkälle omaan opiskeluusi liittyvistä valinnoista ja opintojesi etenemisestä, mutta sinulla on myös oikeus saada niihin tukea ja ohjausta:

- ! Hopsin lähtökohtana ovat omat tavoitteesi. Niiden avulla tiedostat, miten eri kurssit ja oppisisällöt tukevat oppimistasi.
- ! Selkeiden ja ymmärrettävien tavoitteiden avulla voit tarkastella opintojesi etenemistä, opiskelutapojasi ja opintojen (mm. sivuaineet, harjoittelu, opinnäyte) yhteyttä työhön tai ammattiin, johon pyrit.
- ! Voit käyttää esimerkiksi oppimispäiväkirjaa tai portfolioa tavoitteiden toteutumisen seurantavälineenä.
- ! Hopsin rakenne pohjautuu tutkintosi opetussuunnitelmaan ja tutkinnon rakenteeseen, jotka on kuvattu opinto-oppaissa.
- ! Hops auttaa näkemään opintojen yhteydet ja opinnot kokonaisuutena. Sinun on helpompi suunnitella opintoja mielekkääseen järjestykseen ja opintoihin tarvitsemasi aika konkretisoituu. Tarvittaessa voit myös tehdä tietoisempia päätöksiä esimerkiksi opintojen suunnan muuttamisesta. Hops auttaa sinua hallitsemaan opiskeluprosessiasi.
- ! Ylempi (yl. maisteri) tutkinto liittyy useimmiten kiinteästi kandidaatin tutkintoon, joten sen vaihtoehdot kannattaa huomioida jo kandidaatin tutkinnon ja sen opiskelun suunnittelussa (esim. opinnäyte, harjoittelu, valinnaiset opinnot).

- ! Yliopistojen yhteisestä virtuaalipalvelusta, virtuaaliyliopistosta, voit sinäkin etsiä ja valita opinto-ohjelmaasi sopivia opintoja.
- ! Voit valita suunnitelmaasi opintoja myös muiden yliopistojen opetustarjonnasta (joustava opinto-oikeus eli JOO).
  - ⇒ Tutustu oman koulutuksesi opinto-oppaaseen
    - sähköisen oppaan osoite: \_\_\_\_\_
  - ⇒ Hopsin voi joissain yliopistoissa toteuttaa myös sähköisesti tietoverkossa:
    - eHops-osoite: \_\_\_\_\_
  - ⇒ Tutustu virtuaaliyliopiston opiskelijoiden palveluihin, kurssitarjontaan ja opiskelun suunnittelun tukeen: [www.vy.fi](http://www.vy.fi)
  - ⇒ Tutustu JOO-opintojen periaatteisiin ja pelisääntöihin: [www.joopas.fi](http://www.joopas.fi)

### **Vaihtoehtoiset opiskelumenetelmät**

Yliopisto-opiskelussa vaihtelevat erilaiset opiskelumuodot. Niitä kehitetään jatkuvasti oppisisältöjen vaatimusten mukaan, mutta myös siksi, että eri opiskelutavat sopivat erilaisille opiskelijoille. Jotkut opiskelumuodot saattavat tästä syystä olla sinulle oudompia ja niiden opetteluun kannattaa silloin varata aikaa.

- ! Hopsissa voit pohtia, mikä opiskelumuoto sinulle yleensä sopii hyvin (esim. luento-opetus, ryhmäopetus, verkko-opiskelu, etä-opiskelu, laboratoriotyöskentely, harjoittelu).
- ! Hopsin laadinnassa voit huomioida esimerkiksi, kuinka paljon eri opiskelumuodot edellyttävät omaa ajankäytön suunnittelua, sitoutumista ryhmien toimintaan tai läsnäoloa opetustilanteissa.
- ! Tietokoneet ja tietoverkot ovat tulleet viimevuosina osaksi yliopisto-opiskelua. Hopsin laadinnassa on hyvä huomioida, että verkko-opiskelu vaatii erityisesti oman ajankäyttösi hyvää suunnittelua, oman oppimisrytmisi ennakoimista ja kurinalaisuutta.

- ⇒ Pohdi, millaisia omat tapasi opiskella ovat, mikä sinulle parhaiten sopii ja missä olisi tarvetta kehittyä.
- ⇒ Tee itsellesi oppimistyylyttesi verkossa:
  - [www.uta.fi/tyt/verkkotututor](http://www.uta.fi/tyt/verkkotututor) tai
  - [www.virtuaaliyliopisto.fi/palvelut/iq/iqlearn](http://www.virtuaaliyliopisto.fi/palvelut/iq/iqlearn)
- ⇒ Selvitä, miten oma tietokoneesi soveltuu verkko-opiskeluun ja/tai mitä tukea yliopistossasi on tarjolla verkko-opiskeluun (esimerkiksi kirjastot, oppimiskeskukset, lainattavat kannettavat tietokoneet).

### **Ohjaus ja tuki hopsin teossa**

Vaikka hops on henkilökohtainen, sitä ei tarvitse tehdä yksin. Ohjausta tarjoavat eri yliopiston toimijat, kuten opettajasi, tuutorit, opinto-neuvojat ja uraohjaajat. Hopsin tekoon voi saada tukea myös toisilta opiskelijoilta, esimerkiksi voitte suunnitella opintoja yhdessä. Hopsia ohjataan usein opintojaksojen yhteydessä, koska silloin ohjaus tavoittaa kaikki opiskelijat parhaiten.

- ! Hops on hyvä pohja ohjauskeskustelulle, ja se turvaa opintojesi laadukkaan ja yksilöllisen ohjauksen.
- ! Yliopistoissa on runsaasti ohjaajia ja ohjauspalveluita, jotka ovat kiinnostuneita siitä, mitä itse opinnoiltasi haluat.
- ! Hopsin ohjaukseen kannattaa valmistautua: pohtimalla vaihtoehtoja ja omia lähtökohtia opiskeluun sekä tiedottamalla ohjaajaa suunnitelmastasi.
- ! Ohjauksen jälkeen voit tehdä suunnitelmaasi tarkennuksia ja kirjata siihen uusia ideoita.
- ! Hopsiin ja opiskeluun liittyvien asioiden pohdinta opiskelukavereiden tai vertaistuutorin kanssa auttaa näkemään oman opiskelun edistämisen keinoja.
- ! Opintojen suunnittelu niiden alusta lähtien tukee oikealle uralle ohjautumista. Yliopistojen ura- ja rekrytointihenkilöstö ohjaa ja opastaa sinua halutessasi.

- ⇒ Selvitä oman hops-ohjaajasi nimi ja mahdolliset tapaa-  
misajat: \_\_\_\_\_
- ⇒ Selvitä, mistä oman yliopistosi/yksikkösi hops-ohjeet  
löytyvät:  
\_\_\_\_\_
- ⇒ Tutustu johonkin hops-oppaaseen, esimerkiksi
  - [www.helsinki.fi/vok/opkeh/hops.html](http://www.helsinki.fi/vok/opkeh/hops.html)
- ⇒ Tutustu uran suunnitteluun hopsissa
  - [www.uku.fi/careerservices/opiskelijat/  
tyoelamahops.shtml](http://www.uku.fi/careerservices/opiskelijat/tyoelamahops.shtml)

### **Vaihto-opiskelun suunnittelu hopsissa**

Yliopisto-opiskelijana sinulla on erinomaiset mahdollisuudet päästä suorittamaan osa opinnoistasi ulkomailla. Vaihto-opiskelu kannattaa huomioida hopsin laadinnassa.

- ! Vaihto-opiskelun suunnittelu kannattaa aloittaa jo heti opiskelun alkuvaiheessa, esimerkiksi tiedustelemalla mahdollisuuksista ja niiden sijoittumisesta opintoihin.
- ! Valmistele opinto-ohjelmaan kuuluvien ja vaihdossa tarvittavien kielten opiskelu tarpeeksi aikaiseksi ja vaihdon ajankohtaan sopivaksi.
- ! Tietoverkkojen avulla voit joskus jopa aloittaa kansainvälisten kurssien opiskelun kotimaasta käsin ja opiskella kotimaisia kursseja vaihdon aikana.
- ! Ylemmän tutkinnon opinnoissa ja jatko-opintojen aikana saatat päästä mukaan kansainvälisiin tutkimusryhmiin. Tämä kannattaa huomioida opinnäytetyön aiheen ja toteutuksen suunnittelussa.
  - ⇒ Pohdi, mitä tavoittelet vaihto-opiskelulta sekä perusteluja ulkomailla opiskelulle (etsitkö uutta pontta opintoihin? kursseja, joita kotimaassa ei järjestetä? materiaalia graduun? parannusta kielitaitoon? ulkomaan kokemuksia?)

- ⇒ Selvitä sinulle sopivin vaihtoehto ja kakkosvaihtoehto sekä tutustu vaihto-ohjelmiin, esimerkiksi:
- [www.maailmalle.net](http://www.maailmalle.net)
  - oman yliopiston ohjeet: \_\_\_\_\_

### **Omaa oppimista arvioiden ja ohjaten**

Et aloita koskaan uuden opiskelua aivan nollasta vaan liität uutta tietoa aiempaan osaamiseesi ja aiemmat kokemuksesi ohjaavat uuden oppimista. Siksi on tärkeää tarkastella ja arvioida omaa oppimisprosessia sekä hopsin teon alussa että opintojen aikana.

- ! Oman toiminnan jatkuvan arvioinnin taidot ovat myös keskeisiä työelämätaitoja ja osa elinikäisen oppimisen perustaa. Näitä voit harjoitella hopsin avulla.
- ! Oppimisen arvioinnin pohjana on aiempi osaamisesi ja oppimistavoitteesi.
- ! Voit verrata opiskelun toteutumista suhteessa hopsin tavoitteisiisi. Lisäksi on hyvä pohtia: millaisia opiskelun tottumuksesi ja opiskelutapasi ovat? onko niitä syytä muuttaa ja opiskella uusia tapoja/tekniikoita? muistatko ulkoa vai oletko ymmärtänyt asioita?
- ! Arvioinnin voi kirjata hopsin yhteyteen ja sen perusteella muuttaa omia tavoitteitasi (konkreettiset tavoitteet helpottavat arviointia). Millaiseksi asiantuntijaksi haluat opiskella?
- ! Ennen ohjaustilanteita sinun kannattaa arvioida itseäsi. Tämän jälkeen voit keskustella itsearviointistasi ohjauksessa ja saada tuolloin arvokkaita vinkkejä oman suunnittelusi tueksi.
  - ⇒ Pohdi, miten voit arvioida omaa oppimistasi.
  - ⇒ Tutustu oppimispäiväkirjan ja portfolion käyttöön oppimisprosessin arvioinnissa ja mieti, miten voisit hyödyntää niitä.
    - [www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi/antoisaan](http://www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi/antoisaan)

## Hops tukenasi matkalla tiedeyhteisöön

Yliopisto on tieteellinen yhteisö, jonka tehtävänä on kehittää opiskelijoiden tieteellistä ajattelua ja valmiutta tiedon arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen. Tämä tapahtuu syvällisen oppimisen ja ajattelun kehittämisen kautta, mikä vaatii opiskelijalta ponnistelua. Tiedeyhteisössä et ole vain passiivinen sivustaseuraaja. Yliopisto on jäsentensä kaltainen yhteisö. Sinulla on monia mahdollisuuksia vaikuttaa merkittävästi yliopiston toimintojen kehittämiseen. Aktiivinen ja rakentava palautteen antaminen opetuksesta auttaa sen kehittämistä. Tutkimusmatka tiedeyhteisöön on etsimistä ja löytämistä, jossa uusi tieto ja oivallukset innostavat kysymään ja löytämään uudelleen. Hops ja sen ohjaus toimivat oppaanasi tällä tutkimusmatkalla!

---

### Linkkivinkkejä:

[ovi.joensuu.fi](http://ovi.joensuu.fi) ja

[www.virtuaaliyliopisto.fi/palvelut/iq/iqlearn](http://www.virtuaaliyliopisto.fi/palvelut/iq/iqlearn)

Virtuaaliyliopiston opiskelun suunnittelun apuvälineet sekä työkaluja oppimistaitojen arviointiin ja kehittämiseen OVI ja IQlearn

[www.oulu.fi/opetkeh/oppimisklinikka](http://www.oulu.fi/opetkeh/oppimisklinikka)

Oulun yliopiston oppimisklinikka, oppimisen suunnittelusta, menetelmistä ja arvioinnista opiskelijoille

[www.uta.fi/tyt/verkkotutor](http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor)

Verkkotutor - oppimisen tukisivusto, mm. opiskelutyylitestit

[www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi/antoisaan](http://www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi/antoisaan)

Antoisaan opiskeluun - käsikirja, Minna Vänskän laatima opas opiskelun ja opetuksen kehittämiseen

[www.helsinki.fi/vok/opkeh/hops.html](http://www.helsinki.fi/vok/opkeh/hops.html)

Henkilökohtainen oppimissuunnitelma, Helsingin yliopistosta Janne Ruohiston laatimia ohjeita opiskelijalle ja opettajalle hopsin tekoon

[www.joopas.fi](http://www.joopas.fi)

JOOPAS-verkkopalvelu, jossa joustavan opinto-oikeuden hakemista koskevat ohjeet, tietoa yliopistojen JOO-opintotarjonnasta sekä JOO-hakulomake

[www.maailmalle.net](http://www.maailmalle.net)

CIMOn palvelu ulkomailla opiskelusta, työharjoittelusta ja työskentelystä

[www.uku.fi/careerservices/opiskelijat/tyoelamahops.shtml](http://www.uku.fi/careerservices/opiskelijat/tyoelamahops.shtml)

Työelämähopsin ruuvit ja mutterit, Kuopion yliopiston urapalvelujen sivusto





LIITE 1: Esimerkki rajatusta hopsista: Kuopion yliopiston (1/6)  
 biokemian laitoksen hopslomake  
 ([http://www.uku.fi/laitokset/biokem/Biotietkemiahopslo  
 make.rtf](http://www.uku.fi/laitokset/biokem/Biotietkemiahopslo<br/>
  make.rtf))

KUOPION YLIOPISTO, BIOKEMIAN KOULUTUSOHJELMA  
 TUTKINTORAKENNESUUNNITELMA filosofian maisterin tutkintoa varten

Opiskelijan nimi:	
Osoite:	
Puhelinnumero:	
Sähköpostiosoite:	
Opintojen alkamisajankoh- ta:	

Tutkintorakennesuunnitelma tarkastettu \_\_\_\_ . \_\_\_\_ .200\_\_ \_\_\_\_\_

(Nimen selvennys)

TUTKINNON LAAJUUS            ov.

**PÄÄAINEOPINNOT:** Pakolliset perus- ja aineopinnot 15 ov  
 + LuK tutkielma

OK	Opintojakso	ov	osasuoritukset	suoritus aika, toteutu- nut/suunniteltu	arvo- sana
<input type="checkbox"/>	Orientoiva kurssi (BIK 100)	1,0			
<input type="checkbox"/>	Biokemia 1 (BIK 101)	2,5			
<input type="checkbox"/>	Biokemia 2 (BIK 102)	2,5			
<input type="checkbox"/>	Biokemia 3 (BIK 103)	2,5			
<input type="checkbox"/>	Solun biokemia (BIK111)	3,0			
<input type="checkbox"/>	Solun säätely, luennot (BIK 113)	1,5			
<input type="checkbox"/>	Immunologia, luennot (BIK 114)	2,0			
<input type="checkbox"/>	Kypsyysnäyte biokemiassa (BIK340)	-			
<input type="checkbox"/>	LuK-tutkielma (BIK 250)	3,0- 5,0			

(2/6)

**KIELI- JA VIESTINTÄOPINNOT:** yhteensä 7,0 ov

OK	Opintojakso	ov	osasuoritukset	suoritus aika, toteutunut/suunniteltu	arvosana
<input type="checkbox"/>	Reading for academic purposes (RAP)	1,0			
<input type="checkbox"/>	Academic and professional English (APE)	1,0			
<input type="checkbox"/>	Tiedonhaun peruskurssi (TIP)	1,0			
<input type="checkbox"/>	Ruotsin kieli (RUO)	1,5			
<input type="checkbox"/>	Johdatus tieteelliseen esittämiseen (JTE)	1,5			
<input type="checkbox"/>	Kirjoitusviestintä (KIVI)	1,0			

**PAKOLLISET AINEOPINNOT:** yhteensä 20 ov

OK	Opintojakso	ov	osasuoritukset	suoritus aika, toteutunut/suunniteltu	arvosana
<input type="checkbox"/>	Solubiologia (SOB)	2,0			
<input type="checkbox"/>	Yleinen mikrobiologia (YML)	2,5			
<input type="checkbox"/>	Biokemiallinen metodiikka (BIK120)	3,0			
<input type="checkbox"/>	Proteiinien biokemia, luennot (BIK231)	2,0			
<input type="checkbox"/>	Solun säätely, lab.kurssi (BIK213)	1,0			
<input type="checkbox"/>	Immunologia, lab. kurssi (BIK214)	1,0			
<input type="checkbox"/>	Proteiinien biokemia, lab.kurssi (BIK232)	3,0			
<input type="checkbox"/>	Proteomiikka (MBI210)	2,0			
<input type="checkbox"/>	Proteiinien rakenteet (BIK240)	1,5			
<input type="checkbox"/>	Johdatus mol. bioinformatiikkaan (MBI200)	2,0			

**PAKOLLINEN SIVUAINE:** metodiopinnot vähintään 10 ov

OK	Opintojakso	ov	osasuoritukset	suoritus aika, toteutunut/suunniteltu	arvosana
<input type="checkbox"/>	Fysiikkaa biotieteitä opiskeleville (FBO)	4,0			
<input type="checkbox"/>	Matematiikan proped. kurssi (MAP)	3,0			
<input type="checkbox"/>	Tietotekniikan perusteet (TIP)	1,0			
<input type="checkbox"/>	Biostatistiikka (BIS)	2,0			



(4/6)

Sivuainekokonaisuus:					
Yhteensä            ov, joista suoritettu            ov.					
OK	Opintojakso	ov	osasuoritukset	suoritus aika, toteutu- nut/suunniteltu	arvosana
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					

**PAKOLLISET SYVENTÄVÄT OPINNOT:** yhteensä 38,5 ov

OK	Opintojakso	ov	osasuoritukset	suoritus aika, toteutu- nut/suunniteltu	arvosana
<input type="checkbox"/>	Mol. biol. ja geeniteknol. I	4, 0			
<input type="checkbox"/>	Mol. biol. ja geeniteknol. II (MOGE II), luennot	2, 0			
<input type="checkbox"/>	Molekyylibiologian laboratoriotyöt biokemisteille (BIK390)	3, 0			
<input type="checkbox"/>	Päivän polttavat aiheet molekyyli- ja solubiologian tutkimuksessa (BIK310)	2, 0+ 1, 0			
<input type="checkbox"/>	Molekulaarinen lääketiede (BIK320)	2, 5			
<input type="checkbox"/>	Geenien ilmentymisen mekanismit (MBI230)	3, 0			
<input type="checkbox"/>	Seminaari (BIK330)	2, 0			
<input type="checkbox"/>	Kypsyysnäyte biokemiassa (BIK340)	-			
<input type="checkbox"/>	Pro gradu-tutkielma (BIK350)	20 ,0			

(5/6)

**VAPAAVALINTAISET SYVENTÄVÄT OPINNOT:** vähintään 1,5 ov

OK	Opintojakso	ov	osasuoritukset	suoritus aika, toteutu- nut/suunniteltu	arvosana
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					

**BIOKEMIAN LINJALLA SUOSITELTAVIA MUITA OPINTOJA:** yhteensä      ov

OK	Opintojakso	ov	osasuoritukset	suoritus aika, toteutu- nut/suunniteltu	arvosana
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					

(6/6)

<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					
<input type="checkbox"/>					

### Täyttöohjeita

Täytä lomakkeen alussa olevaan taulukkoon nimesi ja yhteystietosi. Tämän tunnistetaulukon alle tulee tutkintorakennesuunnitelman tarkastajan hyväksymismerkintä.

Merkitse tutkinnon laajuus (FM-tutkinto vähintään 160 ov).

Merkitse muihin taulukoihin FM-tutkintoosi suunnitellut pääaineen (biokemia) perus-, aine- ja syventävät opinnot, kieli- ja viestintäopinnot sekä sivuaineopinnot. Laske kunkin ryhmän kokonaisopintoviikkomäärä ja suoritettujen opintoviikkojen määrä. Merkitse suoritettujen opintoviikkojen määrä.

Päivitä suunnitelmaasi opintojesi edetessä: suunniteltu suoritusaika (esimerkiksi kevät 2003), osasuoritukset (esimerkiksi lyhenteillä LU=luennot, LH=laskuharjoitukset, PR=pienryhmäopetus, HT=harjoitustyöt, KT=kirjallisuustyöt, SE=seminaari, tms.), opintojakson suorituspäivämäärä ja arvosana sekä rasti ruutuun sarakkeessa OK. Voit myös merkitä opintojaksoon kuuluvat osasuoritukset jo suunnitelmavaiheessa ja merkitä näitä opintojen edetessä suoritetuksi (esimerkiksi rastittamalla).

Perusopinnot, kieli- ja viestintäopinnot sekä pakollisen sivuainekokonaisuuden opintojaksot on merkitty valmiiksi taulukkoon opinto-oppaasta 2003-2004 saatujen tietojen mukaisesti.

Täytä lomaketta säännöllisesti joko sähköisesti tai kirjallisesti (lyijykynällä).

Tämän sähköisen lomakkeen vasempaan yläkulmaan tulostuu päivämäärä. Tarkista päivämäärän oikeellisuus. Korjaa tarvittaessa kynällä. Oikeaan yläkulmaan tulostuu sivunumero ja kokonaissivumäärä.

Lomake on tehty MS Word 97 -tekstinkäsittelyohjelmalla käyttäen lomake-toimintoja. Lomakkeeseen voi tehdä tarvittaessa muutoksia avaamalla lomakkeen suojauksen.

Tästä lomakkeesta voi antaa palautetta HOPS-kurssin opettajille. Lomake on tarkoitettu biokemian koulutusohjelmalle ja sen on laatinut Ari Leskinen ja modifioinnut Sami Väisänen (vaisanen@messi.uku.fi). Lomake on vapaasti levitettävissä ja muokattavissa. Ole hyvä!